

Inspiratie en transpiratie

Praktijkonderzoek naar de behoefte aan (geestelijke)
begeleiding voor christelijke artiesten en bands in
Nederland

Naam: Stefan de Geus
Opleiding: Godsdienst Pastoraal Werk
Jaar: 2009

School:

Opdrachtgever:

Woord vooraf

Toen we in het derde jaar van mijn studie moesten beginnen met nadenken over een afstudeerproject, wist ik dat ik iets wilde gaan doen met muziek en begeleiding. Het was nog de vraag of ik een opdrachtgever kon vinden die er wel brood in zag, maar het was het proberen waard.

In de loop van de maand september 2008 begon ik steeds meer hoop te krijgen dat ik er daadwerkelijk een afstudeerproject van kon maken, omdat ik veel positieve feedback terugkreeg tijdens het vak afstudeervaardigheden. Dit was voor mij de werkplaats waar ik aan een goede basis (projectplan) voor dit bijzondere project kon werken. De maand erna had ik een opdrachtgever gevonden in de persoon van Arjan van den Bijgaart, directeur van de christelijke uitgeverij Ecovata. Na het eerste gesprek was de reis begonnen die ruim een jaar zou duren.

De volgende personen ben ik veel dank verschuldigd voor het realiseren van dit afstudeerproject:

- *Arjan van den Bijgaart*, mijn opdrachtgever, die mij de kans en middelen gegeven heeft om uit de eerste hand te horen hoe christelijke artiesten en andere betrokkenen over het onderwerp denken en met wie het inspirerend was om mee samen te werken.
- *Bert Roor*, die mij geholpen heeft om dit onderwerp daadwerkelijk in een afstudeerproject om te zetten en scherpe feedback gegeven heeft tijdens de cursus afstudeervaardigheden
- *Nico Belo*, mijn afstudeercoach, die vanaf het begin af aan telkens weer bereid was om mij weer op weg te helpen als ik even niet wist hoe ik verder moest. Hij heeft me telkens bevestigd in de weg die ik aan het gaan was.
- *Jaïr Sagstrom*, die mij voorzien heeft van een heel aantal adressen voor de enquête uit het bestand van Speakers Union en ervoor gezorgd heeft dat ik mee mocht draaien met het team van X-Noizz tijdens de Battle of the Bands.
- *De artiesten en deskundigen* die bereid waren om hun verhaal te vertellen. Er was geen gesprek dat me niet geboeid en geïnspireerd heeft en allemaal hebben ze hun steentje bijgedragen aan dit afstudeerproject.

Inleiding

De laatste jaren is er veel aandacht voor professionele begeleiding in verschillende beroepssectoren. De maatschappij vraagt veel van haar burgers. Deadlines worden steeds moeilijker haalbaar, sporters worden onder druk gezet om steeds betere prestaties neer te zetten en managers in het bedrijfsleven moeten met zoveel dingen rekening houden dat ze eraan ten onder gaan. Geen wonder dat er mensen de vraag stellen of een stukje begeleiding niet wenselijk is.

Er zijn heel wat gebieden in de samenleving waar tegenwoordig begeleiding in aangeboden wordt, maar wie denkt er aan christelijke artiesten en bands? Ik dus, en uit mijn onderzoek onder allerlei christelijke artiesten en bands in Nederland is gebleken dat er heel wat behoefte is aan (geestelijke) begeleiding. Zowat elke artiest of band die ik benaderd heb, vond het een interessant en boeiend onderwerp. Er is heel wat over te zeggen. Als u er achter wil komen wat dat is, nodig ik u uit om dit onderzoeksverslag te lezen. Het zal stof tot nadenken geven, inspireren en misschien wel een aanzet geven om er iets mee te gaan doen.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	2
Inleiding	3
Inhoudsopgave	4
Projectomschrijving	6
Aanleiding voor onderzoek	6
Probleemstelling	6
Doelstelling	7
Toelichting	7
Inleiding onderzoek	9
Literatuuronderzoek	9
Praktijkonderzoek	9
Literatuuronderzoek	11
Verschillende vormen van begeleiding	11
Geestelijke begeleiding	11
Coaching	12
Mentoraat	13
Pastoraat	14
Supervisie	15
Intervisie	15
Visie op muziek en kerk	16
Steve Turner	16
Rory Noland	18
Charlie Peacock	19
Korte reflectie	21
Praktijkonderzoek	22
Geslacht	22
Leeftijd	22
Soort muzikant	23
Instrument	23

Oorsprong band of artiest	24
Rol van de kerk.....	24
Kerkbezoek	24
Doel met muziek.....	25
Publiek	27
Stellingen.....	28
Gebieden van begeleiding.....	35
Beantwoording van de deelvragen	39
Conclusies en bevindingen	43
Bouwstenen uit de literatuur.....	43
Praktijkonderzoek	44
Aanbevelingen voor Ecovata	46
Bijlage	48
Werkwijze enquête	48
Vragenlijst enquête	50
Werkwijze interviews	52
Vragenlijst interviews.....	53
Verslag X-Noizz Battle of the Bands.....	55
Geraadpleegde literatuur	57

Projectomschrijving

Aanleiding voor onderzoek

Mijn motivatie om het onderwerp van muziek en begeleiding op te pakken voor mijn afstudeerproject is dat ik mijn interesse voor muziek wilde combineren met mijn studie Godsdienst Pastoraal Werk. Op een gegeven moment probeerde ik me voor te stellen hoe het moet zijn om in een band te spelen en hoe de daarbij behorende levensstijl is. De volgende vraag kwam in mijn gedachten op. Waarom zouden mensen die opgeleid zijn om mensen te helpen hun leven op een gezonde manier in te delen, niet ingeschakeld kunnen worden om ook muzikanten begeleiding te geven? Hoe dat er precies uit zou gaan zien, was nog onbekend. Hier zou wel eens behoefte aan kunnen zijn.

Toen Arjan van den Bijgaart (de opdrachtgever) de e-mail las over mijn voorstel voor een afstudeerproject, wist hij dat daar iets mee moest doen. We maakten een afspraak voor een gesprek, dat een paar weken later plaatsvond. De reis was begonnen en ik had geen idee waar ik uit zou komen.

Probleemstelling

Mijn denken en overwegen vatte ik samen in de volgende probleemstelling:

Is er in Nederland behoefte aan geestelijke begeleiding voor christelijke bands en artiesten? Zo ja, op welke gebieden en in welke vorm?

Om de probleemstelling te beantwoorden, heb ik de volgende subvragen gesteld:

- Worden artiesten en bands geestelijk begeleid?
- Zo ja, door wie?
- Verwachten artiesten en bands geestelijke begeleiding?
- Zo ja, door wie?
- Is hier een taak voor gemeenten en kerken weggelegd?
- Zo ja, waarom en wat dan?
- Zo nee, waarom niet?
- Welke vormen van begeleiding worden zoal aangeboden
- Welke vorm past het beste bij artiesten en bands?
- Zijn er nog andere behoeften waar iets mee gedaan kan worden?

Doelstelling

Met dit onderzoek wil ik inzicht krijgen in de eventuele behoeften aan geestelijke begeleiding van Nederlandse (christelijke) artiesten en bands.

Toelichting

Christelijk

De keuze om deze begeleiding alleen op christenen te richten, heeft te maken met het feit dat veel christelijke artiesten identificatiefiguren zijn voor (jonge) christenen. In hun muziek geven ze veel van zichzelf en hun relatie met God. Waar halen ze hun inspiratie vandaan? Wat zijn hun bronnen? Bestaat er een risico dat ze droog komen te staan?¹

Hierbij kan de opmerking gemaakt worden dat dit soort begeleiding ook heel goed zou zijn voor niet-christenen voor wie muziek maken hun lust en leven is. Er zijn tenslotte genoeg zaken, zoals stress, sociaal leven, toekomstplannen etc. die christenen en niet-christenen met elkaar gemeenschappelijk hebben. Daar richt ik me in dit onderzoek bewust niet op.

Geestelijke begeleiding

Dit is een breed begrip, maar naast andere mogelijk termen als 'christelijke coaching' en 'pastorale begeleiding', heb ik toch gekozen voor deze term. Ten eerste omdat 'begeleiding' beter herkenbaar is voor deelnemers aan dit project en het nog breed in te vullen is. Ten tweede heb ik er het bijvoeglijk voornaamwoord 'geestelijke' voor gezet, omdat ik aan wil geven dat deze vorm van begeleiding in eerste instantie niet over praktische zaken gaat (vaak verzorgd door de manager van een band), maar over geestelijke. Met andere woorden: het gaat om de persoon, hoe hij of zij zich voelt, waar hij tegenaan loopt, wat zijn verlangens, twijfels en worstelingen zijn, etc. Ten tweede slaat het op de christelijke identiteit van muzikanten, waarin ze begeleiding kunnen ontvangen. Hierbij gaat het om het lezen van Gods woord (de bijbel), de plek die de gemeente van Christus vervult in ons leven, de gemeenschap van gelovigen waarin we ons als christenen bevinden, middelen die we gebruiken om God te ervaren (muziek, andere creatieve uitingen), geven en ontvangen, drukte en stil worden voor God.

De term 'toerusting' is ook ter sprake gekomen tijdens een van de gesprekken met de opdrachtgever, omdat we muzikanten ook graag zouden willen toerusten. Het woord zal ongetwijfeld in het onderzoek voorkomen, maar ik kies er ook bewust voor om het niet in de onderzoeksvraag mee te nemen, omdat het naar mijn mening een 2^e stap is in een traject van begeleiding: de begeleider is niet automatisch de

¹ Ik bedoel hiermee: wanneer de artiest geen inspiratie meer heeft en de bron waaruit hij of zij put, leeg is.

toeruster. Het zou kunnen betekenen dat de muzikant samen met de begeleider (in welke vorm dan ook) op een gegeven moment besluit om een (toerustings)cursus te gaan volgen, bijvoorbeeld over timemanagement.

Bands en artiesten

Volgens het Koenen woordenboek is een artiest een '(1) kunstenaar, veelal met betrekking tot de levenswijze en (2) iemand die optreedt in een cabaret, variété of circus'. In dit geval beoefent de artiest de kunstvorm muziek en is het iemand die zijn muziek ten gehore brengt voor een publiek, op allerlei verschillende podia, maar ook de media radio, cd en internet.

Met bands (Engels voor groepen) bedoel ik muziekgroepen bestaande uit meerdere muzikanten die onder een bepaalde naam (bijvoorbeeld U2, The Beachboys etc.) muziek maken en gezamenlijk optreden op diverse podia. Het verschil met artiesten is dat ze een collectief vormen en de aandacht verspreid is naar meerdere muzikanten.

Het is een keuze geweest om deze twee apart van elkaar te houden, omdat ik denk dat begeleiding er voor bands (groepen) er anders uit ziet dan voor (individuele) artiesten, die in veel gevallen de liedjes schrijven en er vervolgens een band bij zoeken. De bandleden (of muzikanten) van een artiest maken vaak tijdelijk deel uit van de band van de artiest. Deze scheiding heb ik bewust aangehouden om beide vormen recht te doen.

N.b.: wanneer ik het woord 'artiest' gebruik, kan er ook 'soloartiest' gelezen worden. Uiteindelijk zijn bandleden in een band en muzikanten die deel uitmaken van de band van een soloartiest, ook artiesten (en andersom).

Muzikanten

Naast het begrip 'bands en artiesten' valt soms de term 'muzikanten', om de individuele leden van een band te kunnen benoemen. Zo kan er bijvoorbeeld gesproken worden over het begeleiden van een band, maar ook over individuele muzikanten, die deel uitmaken van een band.

Inleiding onderzoek

Voor dit onderzoek heb ik ervoor gekozen om een tweesporenbeleid aan te houden. Dat betekent dat ik tegelijkertijd interviews heb afgenomen en boeken door heb gelezen om me te vormen in mijn denken over de onderzoeksvraag. Pas later is daar de enquête bijgekomen, waarvoor de interviews en literatuur me hebben geholpen de goede vragen te stellen.

Literatuuronderzoek

De literatuur die ik tijdens het praktijkonderzoek las, diende als een kader. In het hoofdstuk hierna heb ik een samenvatting gegeven van dit kader, maar ik heb ook enkele nieuwe bronnen ter aanvulling geraadpleegd.

Praktijkonderzoek

Interviews

Het onderzoek ben ik begonnen met het interviewen van een aantal christelijke artiesten en deskundigen op verschillende gebieden. Het grootste deel van de artiesten heeft een contract bij Ecovata, maar een paar heb ik ook zelf opgezocht. Met de volgende personen heb ik een interview mogen afnemen: Wim Bevelander, Frieda Bosch, Geziena van de Bos, Matthijn Buwalda, René Diekman, Peter van Essen, Rob Favier, Sharon Kips, Ronald Koops, Kees Kraaijenoord, Natasja Voordes, Antonie Vos, René de Vries, Rikkert Zuiderveld, Willem Diepeveen, Robert Doornenbal, Leen Lariviere, Hans Maat, Bram Reebergen, Rutger Warta en Rob Zigter.

Elke van deze personen had weer een eigen kijk op het onderwerp van begeleiding. Hier kwamen duidelijke een aantal lijnen uit die ik meegenomen heb in het ontwerp van de enquête. De uitkomsten hiervan komen naar voren in het hoofdstuk 'Praktijkonderzoek' (vanaf pagina 22). Zie de bijlage voor de werkwijze.

Enquête

Voor de enquête heb ik dankbaar gebruik gemaakt van een website waar studenten gratis een enquête kunnen maken en uitvoeren. Het bespaarde me ook veel tijd in het verwerken van de gegevens, omdat er veel werd uitgerekend door de website. Ik heb er bewust voor gekozen om de matrixen uit dit verslag weg te laten, om de leesbaarheid te bevorderen en het verslag in te korten. Zie de bijlage voor meer uitleg over de werkwijze.

De enquête is in de meeste gevallen door een individu ingevuld, maar omdat er bands en individuele muzikanten aan de enquête meegedaan hebben, kon ik dit niet scheiden. De ene keer sprak een muzikant voor zichzelf, de andere keer voor de hele band.

De (e-mail)adressen voor het afnemen van de enquête heb ik vooral gekregen via X-Noizz² en Speakers Union³. Door de jaren heen hebben zij een stevig adressenbestand opgebouwd. Het totale aantal adressen dat ik hierdoor tot mijn beschikking had was 150. Later zijn er nog wel een paar bijgekomen, omdat ik van een paar bands die niet in de lijst stonden, graag wilde weten hoe zij over mijn afstudeeronderwerp dachten. De netwerksites www.myspace.com en www.hyves.nl heb ik gebruikt om zelf bands en artiesten te benaderen.

Responspercentage

Uiteindelijk heb ik de teller stopgezet bij 70, omdat er na een aantal weken geen deelnemers meer bijkwamen. Dit geeft een responspercentage van 50%.

² De muziekafdeling van de Evangelische Omroep (EO) die christelijke muziek onder de aandacht brengt bij jonge christenen in Nederland (website: www.xnoizz.nl).

³ Een groep enthousiaste jonge mensen die artiesten en bands praktisch en geestelijk willen toerusten (website: www.speakersunion.com).

Literatuuronderzoek

In dit hoofdstuk laat ik enkele schrijvers (kort) aan het woord. Het zijn verschillende visies op de plek die muziek (of meer algemeen: kunst) krijgt in de kerk en hoe men daarover denkt.

Verskillende vormen van begeleiding

Geestelijke begeleiding

In het boek *Werken met spiritualiteit*⁴ brengen de schrijvers de term 'geestelijke begeleiding' als een begeleidingsvorm naar voren. Dit boek is bedoeld om de spiritualiteit⁵ te voeden en de professionaliteit in het werken met groepen op dit terrein te versterken.

Mariet Stickers stelt in dit boek dat geestelijke begeleiding te maken heeft met 'het gaan van een nog onbekende, zelfs nog niet bestaande weg die al gaande gebaad moet worden en waarbij voortdurend gezocht moet worden naar de juiste richting'⁶. Volgens haar is het moeilijk om een scheiding te maken tussen pastoraat en geestelijke begeleiding, maar daar gaat ze niet verder op in. Wel blijkt dat over deze thematiek al veel is nagedacht. Stickers wil zich vooral richten op het 'onderweg zijn op de geestelijke weg'⁷. Deze weg is per definitie onbekend en valt buiten de kaders van wat we kunnen plannen, bepalen en beheersen.⁸

Verder stelt ze dat er in het vroege christendom al geestelijke leiders waren. In de hele christelijke geschiedenis zijn er sporen te vinden die verwijzen naar geestelijke begeleiding. Stickers denkt dat de mens het niet als vanzelfsprekend ervaart de goede wegen in het leven te vinden. Op dit punt vult ze de definitie van geestelijke begeleiding aan: 'het proces dat zich afspeelt tussen twee personen, waarbij de ene optreedt als begeleide en ander als begeleid(st)er'.⁹

Een belangrijk uitgangspunt bij geestelijke begeleiding is volgens Stickers om van de mens als een eenheid, een geheel, uit te gaan. Ze stelt dat geen enkele vorm van begeleiding betrekking kan hebben op slechts een gedeelte van de mens¹⁰.

⁴ Bouwman, K., Bras, K., *Werken met spiritualiteit* (Baarn: Ten Have, 2001)

⁵ 'Een praxis waarin een relatie met God/het goddelijke wordt onderhouden die je verandert' (Bouwman, p. 13)

⁶ Bouwman, *Werken met spiritualiteit*, p. 102

⁷ A.w., p. 102

⁸ A.w., p. 103

⁹ Bouwman, *Werken met spiritualiteit*, p. 104

¹⁰ A.w., p. 105

Gideon van Dam heeft zich bezig gehouden¹¹ met de vraag wat het verschil is tussen pastoraat en geestelijke begeleiding. Van Dam noemt dat hij het nodig heeft dat 'iemand hem uitnodigt of uitdaagt aandacht te geven aan de weg van de Onzienlijke met hem'. Hij heeft het nodig dat iemand zijn gids is op deze weg. Voorbeelden die hij hiervoor geeft, zijn: helpen een ingrijpende periode door te komen, nieuwe bronnen vinden bij het maken van ingrijpende keuzes, wanneer je geloof op een dood spoor terecht is gekomen, helpen de donkere kant van onszelf te overwinnen.

De definitie die hij uiteindelijk van geestelijke begeleiding geeft, mede vanuit zijn eigen ervaring, is: 'Een contact waarin iemand de ander als gids aanvaardt op (een deel van) zijn of haar geestelijke weg'. Voor Van Dam liggen pastoraat en geestelijke begeleiding dicht bij elkaar, omdat het bij beide om 'ontvankelijkheid voor het geheim van de Eeuwige' gaat. Ook hoeft er niet altijd een probleem te zijn bij het geven van pastoraat. Het grootste verschil is misschien wel dat geestelijke begeleiding bij de vraag van de begeleidde begint.

Het Titus Brandsma Instituut te Nijmegen biedt sinds 1997 de Opleiding Geestelijke Begeleiding aan. Deze opleiding haakt in op geloofservaringen die mensen op het werk tegenkomen en hen bezighouden: 'Zij voelen dat deze ervaringen niet vrijblijvend zijn: wat moeten zij ermee? (...) Geestelijke begeleiding kan hierop inspelen.' Verder: 'Als mensen worstelen met vragen over de zin van het leven, over bidden, de relatie tot God, relaties met anderen willen vormgeven vanuit hun religieuze bewogenheid, of dorre tijden in hun geloofsleven ervaren, kan een geestelijk begeleider - vanuit kennis over en ervaring met het spirituele proces - specifieke en gerichte ondersteuning geven.'¹²

Geestelijke begeleiding zoals hierboven beschreven, kan handvatten bieden voor begeleiding voor artiesten en bands. Deze definitie heb ik niet overgenomen, omdat ik de invulling van begeleiding breed wilde houden. Het sluit andere begeleidingsvormen naar mijn mening uit. Voor dit onderzoek heb ik mijn eigen definitie aangehouden, waarmee ik vooral wilde aangeven dat het ook om de geestelijke kant van de muzikant gaat (zie het hoofdstuk 'Toelichting' op blz. 6 voor mijn definitie van geestelijke begeleiding zoals ik het heb gebruikt).

Coaching

Het Hoe-boek voor de coach¹³ omschrijft de kern van coaching als volgt: 'Hoe (nieuwsgierig) zijn en doen'¹⁴. Dit boek gaat over coaching op een afgebakend terrein, 'dat van individuele, werkgerelateerde situaties'. De focus leggen ze op de arbeidssituatie, maar ze betrekken het privéleven er ook bij. Centraal staat 'hoe een

¹¹ Van Dam, G. (2006), *Pastoraat en geestelijke begeleiding*,

www.pkn.nl/2/site/uploadedDocs/gbenpastoraat109706.pdf (Bezocht op 3 december 2009)

¹² Website: http://www.titusbrandsmainstituut.nl/svs/geest_beg/algemeen.htm (Bezocht op 3 december 2009)

¹³ Crasborn, J., Buis, E., *Hoe boek voor de coach* (Zaltbommel: Thema; 2008)

¹⁴ A.w., p. 11

thema of gedragspatroon tot uiting komt in een werksituatie en hoe je dat kunt faciliteren'¹⁵.

De definitie van coaching die dit boek hanteert, is de volgende:

‘Coachen is het voorwaardenscheppend handelen op basis van commitment. Uitgangspunten vormen de waarden, ambities en talenten van de gecoachte. Door coaching neemt het zelfaccepterend, zelfsturend, zelflerend en zelfoplossend vermogen toe en worden gewenste resultaten bereikt. Met andere woorden: de gecoachte ervaart keuzevrijheid in zijn handelen en leert zijn talenten verder ontwikkelen, zijn belemmeringen doorbreken of accepteren. Dat resulteert in effectiever gedrag en gewenste resultaten¹⁶.’

Een belangrijk aspect van coaching is dat het toekomst- en oplossingsgericht is en erop gericht de kwaliteiten van mensen vrij te maken of verder uit te bouwen. Het gaat volgens de auteurs bij coaching om deze zaken:

- Eigen ambities en waarden als start
- Kwaliteiten vrijmaken en uitbouwen
- Belemmeringen beïnvloeden
- Ontwikkelen van effectief gedrag¹⁷

Mentoraat

Een eerste definitie die Stanley en Clinton¹⁸ geven, is: ‘Mentoraat wordt ervaren in een persoonlijke relatie waarin de een de ander mogelijkheden geeft, door met elkaar bronnen te delen die God geeft’¹⁹.

In hoofdstuk 1 wordt deze definitie verder toegelicht: ‘Deze verhalen over mentoraat hebben bepaalde gemeenschappelijke kenmerken. Ze beginnen met iemand die iets nodig heeft. Die ontmoet iemand die meer ervaring heeft en iets kan geven wat in die behoefte voorziet. Er ontstaat een persoonlijke relatie. Degene die meer ervaring heeft, maakt de ander deelgenoot van wat hij heeft meegemaakt of heeft geleerd, en voorziet zo in de behoefte van de ander. Door aan te nemen wat verteld wordt, wordt het vermogen om door een situatie te groeien door de mentor doorgegeven aan de ander. Het gaat niet alleen om het doorgeven en ontvangen van kennis; er vindt echt overdracht en verandering plaats. Deze overdracht door de mentor omschrijven we als het bieden van nieuwe mogelijkheden aan de ander. *Dit proces vormt de kern van mentoraat*²⁰ (cursivering door mij toegevoegd).

¹⁵ A.w., p. 7

¹⁶ A.w., p. 11

¹⁷ A.w., p. 14

¹⁸ Stanley, P., Clinton, R., *Iedereen een mentor* (Driebergen: Navigator Boeken; 2003)

¹⁹ A.w., p. 26

²⁰ A.w., p. 25

Bronnen kunnen zijn: wijsheid, ervaringen, patronen, de gewoonte om te gehoorzamen, principes en nog veel meer'²¹ Er zijn zeven functies die een mentor kan hebben:

- Een ander leren discipel te zijn (intensief mentoraat)
- Geestelijke gids (intensief mentoraat)
- Coach (intensief mentoraat)
- Raadgever (incidenteel mentoraat)
- Leraar (incidenteel mentoraat)
- Sponsor (incidenteel mentoraat)
- Voorbeeld (passief mentoraat)²²

Mentoraat is er dus vooral op gericht om goede leiders op te leiden en sterk relatiegericht. Een belangrijke factor in de ontwikkeling van deze materie was het geloof en de kerkelijke achtergrond van de schrijvers, waardoor het goed bruikbaar was in de oriëntatie op begeleidingsvormen voor christelijke artiesten en bands, omdat ze in de dagelijkse praktijk met andere vragen te maken krijgen dan niet-christelijke artiesten en bands.

De definitie van mentoraat wordt later in het boek aangevuld met: 'Mentoraat wordt ervaren in een persoonlijke relatie, waarin de mentor kennis of ervaring (bronnen van wijsheid, informatie, ervaring, vertrouwen, inzicht, relaties, aanzien, en dergelijke) op een geschikt moment en op de juiste manier aan een mentorant overdraagt, zodat het zijn ontwikkeling en mogelijkheden vergemakkelijkt.'²³

Pastoraat

Van der Meulen legt in zijn boek²⁴ uit wat pastoraat is. Het is afgeleid van het woord 'pastor', dat 'herder' betekent. Bij pastoraat gaat het om het geven van herderlijke zorg en de invulling van pastoraat hangt samen met de theologische positie die wordt ingenomen ten aanzien van 'de visie die men heeft op God en mens, heil en verzoening, Woord en werkelijkheid, openbaring en ervaring, het werk van de heilige Geest, kerk en wereld'²⁵.

Er zijn verschillende stromingen van pastoraat²⁶:

- Pastoraat als verkondiging (kerugmatische zielzorg)
- Pastorale counseling (therapeutische zielzorg)
- Pastoraat als ontmoeting

²¹ A.w., p. 26

²² A.w., p. 7 (uit de inhoudsopgave)

²³ Stanley, P., Clinton, R., *Iedereen een mentor*, p. 32

²⁴ Meulen van der, H.C., *Handboek pastoraat in de christelijke gemeente*, (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum; 1999), p. 9

²⁵ A.w., p. 9

²⁶ Heitink, G., *Gids voor het pastoraat* (Kampen: Uitgeverij Kok; 1993), p. 19-26

- Pastoraat als vermaan en tucht
- Sacramenteel pastoraat
- Charismatische zielzorg
- Evangelische zielzorg
- Politiek pastoraat

Supervisie

Volgens Regouin²⁷ is supervisie 'een didactische methode voor de ontwikkeling of ter verbetering van beroepsbekwaamheid in op mensen gerichte beroepen en functies, zowel in Nederland als daarbuiten'²⁸. In het hoger en voortgezet hoger beroepsonderwijs is het een gangbaar onderdeel van de opleiding.

Supervisie wordt gezien als een belangrijke (bij)scholingsmogelijkheid om reeds verworven inzichten en ervaringen te kunnen omzetten in (een meer) beroepsbekwaamheid. Het is vooral belangrijk voor beroepen en functies die op mensen zijn gericht, waar de communicatie tussen de beroepsbeoefenaar en een of meer anderen een belangrijke rol speelt²⁹.

Volgens de visie van de schrijver gaat het bij supervisie om 'de koppeling van de gelijkwaardige grootheden Persoon en Beroep. Preciezer: het gaat om de supervisant en de kwaliteit van diens functioneren in de beroepsbeoefening, vooral binnen een sociale en maatschappelijk-culturele context'³⁰.

Intervisie

Onder intervisie verstaat Hendriksen³¹ 'onderlinge advisering ten aanzien van werkproblemen in een leergroep bestaande uit gelijken die binnen een gezamenlijk vastgestelde structuur tot oplossingen tracht te komen in een autonoom, ervaringsgericht leerproces'³².

Een wat eenvoudigere definitie vindt ik op het internet³³: 'Intervisie is een gestructureerde wijze van werkoverleg, waarbinnen via collegiale advisering, gewerkt wordt aan oplossingen van werkproblemen, interne veranderingen, werkdruk, etc.'

²⁷ Regouin, Willemine, *Supervisie: Gids voor supervisanten* (Assen: Van Gorcum; 2007)

²⁸ A.w., p. 2

²⁹ A.w., p. 1

³⁰ A.w., p. 1

³¹ Hendriksen, J., *Intervisie bij werkproblemen, Procesmatig en taakgericht problemen oplossen* (Baarn: Uitgeverij H. Nelissen; 1998)

³² A.w., p. 16

³³ Website: www.intervisie.nl (bezocht in oktober 2009)

Visie op muziek en kerk

Bij het nadenken over begeleiding voor christelijke artiesten en bands kwam ik erachter dat de vraag van begeleiding veel te maken heeft met de visie die je op muziek hebt. Er is geen standaardopvatting over de plek van muziek in het leven van een christen en de manier waarop we daarmee om moeten (kunnen) gaan. Des te belangrijker is het dus voor mensen die zich met dit onderwerp bezig houden, om daar een visie op te vormen, omdat ze dat ook weer doorgeven aan de artiest of band die ze begeleiden.

Een christen is gewoonlijk verbonden met een kerk of gemeente, waar we gevoed worden in ons denken over verschillende terreinen van het leven en hoe we omgaan met bepaalde zaken, bijvoorbeeld ook op het gebied van muziek. Het zou een afstudeerproject op zich zijn om te behandelen welke visie verschillende kerken op muziek hebben en wat voor invloed dat heeft op haar muzikanten, maar ik kan wel enkele visies van schrijvers langsgaan die veel hebben nagedacht over de plek van muziek binnen het christelijke geloof in het algemeen³⁴. De schrijvers Steve Turner, Rory Noland en Charlie Peacock hebben me ook beïnvloed in de vraagstelling van de interviews en de richting die ik daaraan gaf en zullen mogelijk (indirect) ook mijn eindconclusie beïnvloeden.

De ene schrijver gaat meer op de plek van muziek binnen de kerk in dan de ander. De hoofdreden dat ik de kerk in dit onderzoek meegenomen heb, is simpelweg omdat in de regel elke christen op de een of andere manier gevormd is door de kerk, in dit geval ook op het gebied van muziek.

Steve Turner

Steve Turner³⁵ heeft een uitgesproken mening over de plek die muziek zou moeten hebben binnen de kerk: 'De afwezigheid van christenen binnen de moderne kunst en cultuur en de inferieure kwaliteit van de hedendaagse 'christelijke kunst', hadden als tiener een grote invloed op mij. Omdat christenen geen aandacht schonken aan de cultuur, leek het christendom totaal los te staan van de cultuur'³⁶

Hij haalde veel inspiratie uit de seculiere muziekwereld: 'Toch was Woodstock binnen de popcultuur een poging om de meest fundamentele vragen van de mens aan de orde te stellen: Wie zijn we? Waarom zijn we belangrijk? Wat is er misgegaan? Hoe

³⁴ Kerken bestaan ook weer uit individuele christenen die elk hun eigen opvatting meedragen over muziek. Dit is heel persoonlijk. Ik twijfel erover of er kerken zijn die echt één visie op muziek en kunst in het algemeen zijn.

³⁵ Turner, S., *Stel je voor...* (Amsterdam: Ark Boeken, 2004)

³⁶ A.w., p. 12

kunnen we weer worden zoals we bedoeld zijn? Namen christenen maar deel aan deze discussie!’³⁷

Ook heeft hij zich bezonnen op de vraag met welke motivatie christenen zich met kunst (in het algemeen) bezig mogen houden: ‘Als christenen zich incidenteel toch met kunst bezighielden, was dat als evangelisatiemiddel. We leerden dat we ‘gebruik mochten maken’ van de kunst, film en muziek. Het waren ‘effectieve evangelisatiemiddelen’.³⁸

Turner zegt dat hij instinctief aanvoelde dat dit niet klopte. Hij kon zijn visie niet theologisch onderbouwen, maar voelde aan dat christenen zich met alle terreinen van de cultuur bezig mochten en moesten houden. Na een ontmoeting met Nigel Goodwin ging hij studies volgen bij *L’Abri*. Hier groeide zijn overtuiging dat christenen zich in die dialoog moesten mengen.

De krachtigste boodschap die daar klonk was: ‘Jezus is Heer’. De opgestane Christus was Heer van de maaltijden, de verhalen die verteld werden, de financiën en het zakenleven, de kunst en cultuur. Er was geen enkel terrein binnen het leven waarvan gezegd kon worden dat je daar maar beter van af kunt blijven.³⁹

Turner gelooft niet dat elke christen-kunstenaar kunstwerken moet maken die als het ware een preek zijn: ‘Veel christelijke kunst is kunst om de kunst’. Omdat de kunst ook de vragen en zorgen van de tijd vastlegt en onder de loep neemt, zou hij graag bijdragen zien die een christelijke kijk op een bepaalde periode geven: ‘Ik zou graag willen dat christenen deze vragen binnen de kunststromingen in het algemeen behandelen, en niet binnen de godsdienstige subcultuur.’⁴⁰

Maar we moeten deze kunststromingen ook weer niet gebruiken om te evangeliseren, zo stelt hij. Hij verwacht niet dat er mensen door bekeerd zullen worden, hoewel hij beseft dat kunst een grote rol speelt bij de vorming van ons wereldbeeld. ‘Christenen moeten in de kunst aanwezig zijn om omdat er in de filmwereld, schilderkunst, dans, literatuur, dichtkunst en podiumkunsten discussies plaatsvinden over zaken waar christenen ook wat over te zeggen hebben.’⁴¹

Turner zegt dat we aan dergelijke discussies moeten deelnemen op grond van onze opdracht om de aarde te onderhouden, niet zozeer vanwege de opdracht om de volkeren tot discipelen te maken. Dus niet anderen voorschrijven wat ze moeten geloven. Eerder laten zien dan laten horen, zodat mensen de kans krijgen op een andere manier tegen de wereld aan te kijken: ‘Als wij echter niet aanwezig zijn,

³⁷ A.w., p. 15

³⁸ A.w., p. 17

³⁹ A.w., p. 18

⁴⁰ Turner, S., *Stel je voor...*, p. 22

⁴¹ A.w., p. 22

ontzeggen we de mensen de mogelijkheid om zaken eens vanuit het christelijke standpunt te bekijken'.⁴²

Hij hoopt dat christen-kunstenaars zich gewaardeerd zullen voelen op grond van de verkregen inzichten uit zijn boek, en dat er dingen zullen veranderen, om daarna bemoedigd en geïnspireerd moed te vatten.⁴³

Deze visie vindt steeds meer bijval bij allerlei christelijke muzikanten, ook in Nederland. Turner weet vooral veel te vertellen over de plek die christen-kunstenaars in de wereld kunnen hebben en geeft minder aandacht aan de plek die kunst binnen de kerk zou moeten hebben.

Door het lezen van het boek van Turner kwam ik steeds meer tot de conclusie dat mijn onderzoek niet uit te voeren is zonder naar een hanteerbare of leefbare visie te zoeken die artiesten kunnen gebruiken om, zoals Turner het zegt, moed te vatten om (1) of de wereld in te gaan om daar (in mijn geval) muziek te maken, of (2) in de kerk actief de talenten te gebruiken. Het kwam ook steeds meer ter sprake dat allebei niet los van de kerk kunnen zijn, maar altijd diep verbonden met de kerk.

Rory Noland

'But then, no artist is normal; if he were, he wouldn't be an artist. Normal men don't create works of art. They eat, sleep, hold down routine jobs, and die. You are hypersensitive to life and nature; that's why you are able to interpret for the rest of us. But if you are not careful, that very hypersensitiveness will lead you to your destruction. The strain of it breaks every artist in time' Irving Stone, *Lust for Life*⁴⁴

Noland stelt zich de vraag welke houding we als artiesten moeten hebben tegenover de kerk⁴⁵: we moeten haar liefhebben, de bruid van Christus, ondanks haar tekortkomingen. In dit geval bedoelt hij met die tekortkomingen vooral richting kunst en artiesten (in welke vorm dan ook).

Hij zegt dat we in een tijd leven waarin artiesten er niet aan denken om via de kerk een impact te maken op de wereld. Ze zien de kerk eerder als een tussenstap naar een groter publiek. Er is nu bijvoorbeeld een hele generatie van jonge mensen die met het idee opgroeien dat echte bedieningen in de muziek niet in de kerk te vinden zijn, maar in de christelijke muziekindustrie. Hij stelt de lezer de vraag of we ons wel eens afgevraagd hebben of de christelijke muziekwereld Gods eerste keus was om de verloren wereld te bereiken. Of heeft de kerk dat nagelaten, omdat we er nooit zicht op gehad hebben hoe krachtig muziek kan zijn *in de kerk*?

⁴² A.w., p. 22

⁴³ A.w., p. 23

⁴⁴ Noland, R., *The heart of the artist* (Michigan: Grand Rapids, 1999), p. 13

⁴⁵ Vertaald als kerk, maar kan ook als 'gemeente' gelezen worden.

Maar hij drukt muzikanten ook op het hart om, als je in de kerk muziek maakt, maar graag iets anders zou willen, dat ook te doen, bijvoorbeeld in de christelijke muziekindustrie. Noland is dus van mening dat muzikanten de kerk niet moeten zien als een opstapje naar iets dat belangrijker is.

Hij gaat daarop verder door te zeggen: 'I want to be careful that people don't conclude that I think the church is the only acceptable avenue for a Christian to use his or her God-given talents'⁴⁶.

Ze moeten het juiste publiek vinden voor hun werk, en dat hoeft niet altijd de kerk te zijn. Niet elk kunststuk past in een kerkbediening. Volgens Noland zouden we onze gaven juist voor de kerk én in de wereld moeten gebruiken: 'We need more Christian artists in the marketplace. We need more talented musicians, actors, dancers, writers, poets, painters, performers and film directors out in the world impacting our culture for Christ.'

We zijn het zout van de aarde (Matth. 5:13). Ons licht moet op zo'n manier schijnen dat mensen onze goede werken zien en naar de Heer getrokken worden (Matth. 5:16). Hij prijst God dat sommige van onze christelijke muzikanten overgestapt zijn naar de seculiere markt. Ze beïnvloeden daarmee onze 'mainstream' cultuur. Daarom geeft hij aan jonge artiesten het advies om na te denken of ze de kerk of de wereld willen gebruiken als plek waar ze hun werk naar buiten brengen.

We hebben vandaag in de kerk artiesten nodig die een passie hebben voor de kracht van de kunsten (vertaling voor 'arts'), volgens Noland. Hij hecht veel waarde aan het bijbelvers 1 Kor. 14:24-25: 'Maar profeteert iedereen, dan zal een ongelovige buitenstaander door iedereen worden beoordeeld en terechtgewezen. Alles wat hem heimelijk beweegt zal aan het licht komen en dan zal hij zich ter aarde werpen, God aanbidden en belijden: 'Werkelijk, God is in uw midden.''' (NBV)

Hiermee wil hij ook aantonen hoe krachtig de kunsten *in de kerk* kunnen zijn. In de volgende alinea gaat hij in op de vraag hoe de kunsten gebruikt kunnen worden in de lokale kerk ('local church' klinkt net iets mooier), door te onderzoeken wat de rol van de kunsten kunnen zijn in aanbidding ('worship'), evangelisatie, bemoediging en viering. Het is een introductie en dankzij de beknoptheid waarmee hij zijn visie daarop weergeeft, kan ik die ook meenemen voor mijn onderzoek.⁴⁷

Charlie Peacock

Peacock⁴⁸ heeft door de jaren heen veel artiesten over de vloer gehad die met hem hun dromen en verlangens om evangeliegeïnspireerde, relevante en kwalitatief

⁴⁶ Noland, *The heart of the artist*, p. 23

⁴⁷ Noland, R., *The heart of the artist*, p. 21-24

⁴⁸ Peacock, C., *At the crossroads* (Nashville: Broadman and Holman Publishers; 1999)

goede muziek te brengen in de hedendaagse cultuur. Hij heeft ontdekt dat er drie kernmissies in deze dromen en verlangens te ontdekken zijn: de missie van evangelisatie, de missie van bediening en de missie van transformatie. Hieruit haalde hij weer vier types van artiesten, waarvan ik hieronder een samenvatting geef.

- Type 1: de muziekevangelist (In het Engels: 'In search of lost sheep')

Artiesten in deze categorie beschrijven hun muziek als een goed middel om het evangelie mee te communiceren. Ze geloven dat het hun bediening is om uit te reiken naar de verlorenen en ze benadrukken de boodschap van hun muziek. Een goed voorbeeld hiervan is David Pierce⁴⁹ van de band 'No longer music'

- Type 2: de artiest wiens missie is om muziek te maken die potentieel relevant is voor het hedendaagse en grote christelijke publiek (in het Engels: 'Serving and transforming')

Dit type artiesten noemen zichzelf geen evangelisten, maar voelen zich geroepen om muziek te maken die dient en transformeert. Hun definitie van muziek die transformeert staat op gelijke voet met het bijbelse onderwijs over zout en licht.

- Type 3: de artiest die vooral het seculiere publiek wil aanspreken en wiens relevantie voor het christelijke publiek begrenst is. (in het Engels: 'Made for one thing only')

Deze artiesten hebben het verlangen om uit te reiken naar de grotendeels ongelovige hoofdstroom van de industrie and haar miljoenen luisteraars. Ze hebben veel gemeen met type 1, alleen zijn ze vaak zo overtuigd van hun specifieke roeping om in de mainstream muziekmarkt⁵⁰ bezig te zijn, dat ze zelden zelfs maar erover nadenken om een aanpassing te maken voor de CCM. Hun missie is om authentieke, eerlijke relaties met mensen die Jezus niet kennen te beginnen en een koninkrijksperspectief uit te dragen, waar ze ook zijn.

- Type 4: de muzikant van wie de christelijke missie volledig relevant is, maar onrelevant is voor de Christian Contemporary Gospel (CCM), omdat deze specifieke missie niet past binnen de belangrijkste doelen van de CCM (in het Engels: 'Tuning into the right channel')

De type 4 artiesten genieten ervan muziek te maken in een omgeving die noch CCM noch hoofdstroom is. Het verschil met type 2 en 3 is dat ze passioneel iets willen bewerkstelligen met muziek dat niet in de CCM en popindustrie niet past, ook al past

⁴⁹ Zie het boek: Pierce, D., *Rock Priest* (UK: Kingsway Publications; 1998)

⁵⁰ De term die gebruikt wordt om de algemene muziekmarkt aan te duiden.

het muzikaal en tekstueel gezien misschien wel binnen de normen van CCM of de hoofdstroom pop. Ze willen gaan waar ze nodig zijn.⁵¹

Deze types kunnen helpen om recht te doen aan de christelijke artiesten in Nederland die ook heel erg kunnen verschillen in de richting die ze op willen met hun muziek. De een wil evangeliseren, de ander niet en tussenin zijn er weer nuances in aan te brengen. Voor de begeleiding van artiesten is het belangrijk na te denken over deze verschillen.

Korte reflectie

Aan het einde van deze literatuurbehandeling geef ik nog een korte reflectie van de belangrijkste principes die ik eruit gehaald heb voor de beantwoording van de hoofdvraag en verwante subvragen.

Steve Turner heeft me laten inzien dat christenen zich met alle terreinen van de cultuur bezig mogen houden en dat we dat niet alleen mogen gebruiken. Voor sommige christenen is het weggelegd om een preek te geven met kunst, maar voor ander is het 'kunst om de kunst', zoals hij het zegt. Als (muzikale) christenen zich hiervan bewust worden, kunnen we veel meer impact hebben op de samenleving. Door sommigen wordt dit zelfs 'De zonde van de verlaten popcultuur'⁵² genoemd.

Rory Noland vult Steve Turner min of meer aan en is meer ingegaan op de rol die de kerk kan spelen op het gebied van muziek. Door zijn pleidooi ben ik me ervan bewust geworden dat veel christelijke artiesten en bands de kerk kunnen misbruiken door in de kerk te groeien als muzikant en haar vervolgens te verlaten om zich te richten op de christelijke muziekindustrie, terwijl ze er niet over nadenken om in de kerk een impact te hebben.

Charlie Peacock geeft vanuit zijn jarenlange ervaring in het werken met christelijke artiesten en bands, een aantal typen. Dit heeft te maken met verschillende doelen (doelgroepen) die een artiest of band kan hebben. Deze kunnen goed gebruikt worden als richtlijn bij het begeleiden van artiesten. Er moet wel voorkomen worden dat ze niet in hokjes gestopt worden. Men heeft altijd de keuze om een andere koers te kiezen.

⁵¹ Peacock, *At the crossroads*, p. 173-182

⁵² Dit wordt o.a. zo genoemd door Speakers Union, een 'discussieplatform over muziek en geloof, voor bands en hun fans' (Een vertaald citaat van www.speakersunion.com)

Praktijkonderzoek

In dit hoofdstuk zijn de onderzoeksresultaten te vinden die uit de enquête en interviews voortgekomen zijn. De enquête is hierbij het uitgangspunt, die ik tussendoor aanvul met interviewuitkomsten.

Per vraag leg ik uit waarom ik ervoor gekozen heb om de vraag in het onderzoek mee te nemen, waarna ik toelicht welke gegevens de vraag heeft opgeleverd, om er tenslotte een voorlopige conclusie aan te verbinden.

Geslacht

Verantwoording

De vraag naar het geslacht heb ik meegenomen in de enquête, omdat het de uitkomsten zou kunnen beïnvloeden.

Conclusie

Er is een duidelijk verschil waar te nemen tussen het percentage mannelijke (78%) en het percentage vrouwelijke deelnemers (15%). Dat zou kunnen zeggen dat meer mannen dan vrouwen besluiten iets te gaan doen met muziek of een publiek zoeken voor hun muziek. Door dit percentage mannelijke deelnemers, besef ik dat de uitkomsten erg mannelijk gekleurd zijn.

Leeftijd

Verantwoording

De toevoeging van de vraag naar de leeftijd heeft geen uitleg.

Conclusie

De enquête is door vrij jonge artiesten en muzikanten ingevuld, wat te zien is aan de resultaten. Er zijn twee uitschieters van 16 en 48, maar met een gemiddelde van 25 waren het jonge deelnemers, mede gezien de standaardafwijking van 7.

Dit is een belangrijk gegeven, omdat dit betekent dat de antwoorden die de deelnemers geven, in de meerderheid gegeven worden door relatief jonge artiesten en muzikanten. In de interviews komen daarentegen meer christelijke artiesten aan het woord die al wat langer functioneren als artiest. Veel of weinig ervaring, de behoefte is in beide gevallen te signaleren, zij het misschien met een ander accent.

Soort muzikant

Verantwoording

Door de vraag te stellen 'waar in herken je jezelf het meest?' heb ik inzicht gekregen in de vormen waarin muzikanten actief zijn. Hierdoor kan ik zeggen welke groep het beste vertegenwoordigd is.

Het grootste gedeelte van de deelnemers zijn muzikanten in een band, met een percentage van 48%, maar het percentage (35%) singer-songwriters⁵³ die vaak wat kleinere muziek schrijven en opvoeren, is ook opvallend te noemen. Verder is 21% zanger en muzikant van een band, 19% zanger van een band, en gaat 8% als soloartiest door het leven.

Conclusie

Een aanzienlijk deel van de respondenten zit dus in een band, oftewel een groep mensen die met elkaar optrekken. Daar komt een ander soort behoefte uit voort dan uit de groep deelnemers die er bij wijze van spreken alleen voor staan. In de interviews heb ik alleen individuele artiesten ondervraagd, maar die treden meestal ook met een band. Ik houd er rekening mee dat er een verschil kan zitten in de behoefte aan begeleiding.

Instrument

Verantwoording

Hier heb ik gevraagd naar de instrumenten die de respondenten bespelen. Deze vraag lijkt enigszins op de vorige vraag, waar ik vroeg hoe ze zichzelf noemden. De reden dat ik deze vraag ook gesteld heb, is dat ik hen een soort erkenning wilde geven van het instrument dat ze spelen. Voor het onderzoek maakt het niet veel verschil.

Conclusie

Het valt op dat een groot aantal deelnemers meerdere instrumenten bespeelt. De ondervraagden vulden bij deze vraag ook in: 'stem'. Dat komt doordat artiesten hun stem ook als een instrument zien.

Deelnemers die bij deze vraag 'stem' hebben ingevuld, gebruiken het waarschijnlijk ook daadwerkelijk tijdens een optreden in de gemeente of elders.

⁵³ Tijdens het maken van de enquête wist ik niet zeker of ik een verschil moest maken tussen soloartiesten en singer-songwriters. Het verschil is volgens mij dat een singer-songwriter in de regel zelf zijn muziek schrijft en bij een soloartiest is dit niet altijd het geval.

Oorsprong band of artiest

Verantwoording

Door te vragen in welk jaar ze zijn begonnen met optreden, kreeg ik inzicht in de ervaring onder de deelnemers. Het geeft aan welke deelnemers net begonnen zijn met serieus muziek maken en welke al jaren aan de weg aan het timmeren zijn.

Conclusie

9 van de 72 deelnemers zijn voor het jaar 2000 begonnen met optreden⁵⁴. De rest, 51 deelnemers, erna. Dat betekent dat de meesten niet langer dan 9 jaar optreden, sterker nog, er zijn beduidend veel deelnemers die na 2005 begonnen zijn met optreden. Een enkeling zelfs dit jaar. Dat geeft aan dat er weinig ervaring is.

Rol van de kerk

Verantwoording

Hier stelde ik de vraag of de ondervraagde binnen of buiten de kerk als artiest of band begonnen is. De kerk is een belangrijk component in dit onderzoek, omdat veel christelijke muzikanten logischerwijs door de kerk beïnvloed zijn in de weg die ze gaan met muziek (zie ook hoofdstuk 'Visie op muziek en kerk', vanaf blz. 12). Door middel van deze vraag krijg ik wat meer inzicht in hoeverre de kerk een rol speelt in het muzikantschap van de deelnemers.

Conclusie

46% van de deelnemers is binnen de kerk en een merendeel van 54% is buiten de kerk als artiest of band begonnen.

Dit zou iets kunnen zeggen over de aandacht die de gemeente of kerk heeft op muziek. Degenen die binnen de kerk begonnen zijn, kregen blijkbaar een podium om op te treden bij bijvoorbeeld een jeugddienst of praiseavond.

Er zijn net wat meer deelnemers buiten de kerk begonnen als band.

Kerkbezoek

Verantwoording

Met de vraag naar welke kerk de ondervraagde gaat, en welke stroming, wilde ik erachter komen in hoeverre de deelnemers een link met de kerk hebben, los van hun muzikantschap. Na het verwerken van deze vraag weet ik hoeveel ik kan zeggen over de relatie tussen de kerk en muzikale doeleinden.

Conclusie

83% van de deelnemers gaat naar een kerk, 8% niet en nog eens 8% heeft daar geen antwoord op gegeven.

⁵⁴ Sommige deelnemers hebben deze vraag niet correct ingevuld (12 van de 72), waardoor ik er geen exact percentage van kan geven. Dit komt doordat het een open vraag was.

Uit de open antwoorden (ingevuld in open velden) kan ik verder de volgende informatie over denominaties halen over een totaal van 51 deelnemers die hierop gereageerd hebben.

- 15 deelnemers: evangelische gemeente (inclusief Vineyard en Jeugd met een Opdracht))
- 10 deelnemers: PKN (Protestantse Kerk Nederland)
- 5 deelnemers zijn denominatieloos, zijn op zoek of gaan om de zoveel tijd naar een kerk
- 5 deelnemers die naar Vineyard of Jeugd met een Opdracht gaan (in dit geval los van de evangelische gemeenten genomen)
- 5 deelnemers: pinkstergemeente
- 4 deelnemers: vrije evangelische gemeente
- 4 deelnemers: baptistengemeente
- 3 deelnemers: NGK (Nederlands Gereformeerde Kerk)

Hieruit blijkt duidelijk dat de evangelische gemeentes het beste vertegenwoordigd zijn. Daaronder komt direct de PKN, die er 10 heeft en daarna volgen de andere denominaties. Het valt verder op dat 5 deelnemers denominatieloos zijn.

Deze uitkomst bevestigt mijn vermoeden dat evangelische gemeentes meer artiesten en bands voortbrengen die iets willen doen met hun muzikaliteit dan meer traditionele stromingen. Dit vermoeden had ik, omdat evangelische gemeentes vaak een band of combo hebben met verschillende instrumenten, waardoor er meer gemeenteleden de kans krijgen hun talenten in te zetten. Tegelijkertijd ben ik positief verrast over de aandeel van de PKN in deze enquête. Blijkbaar is de muziekstijl die in traditionele kerken gebruikt wordt, doorgaans geen belemmering (meer) om een muziekinstrument te bespelen. Hierbij moet wel gezegd worden dat de PKN een lange muziektraditie heeft, vooral in de orgelmuziek.

Doel met muziek

Verantwoording

Door te vragen of ze een specifiek doel met hun muziek hebbe, wilde ik erachter komen in hoeverre de deelnemers doelgericht met hun muziek bezig zijn. Ik gaf ze bewust de keuze voor de optie 'Zijn we nog over aan het nadenken', omdat ik vermoedde dat veel artiesten en bands er nog niet uit zijn. De uitkomsten laten zien of dat vermoeden bevestigd wordt.

Conclusie

Een opvallend groot percentage van de deelnemers, namelijk 73% heeft een specifiek doel met de muziek die ze maken. 3% heeft dat niet, 11% denkt er nog over na en 3% heeft geen antwoord op de vraag gegeven.

Deze uitkomst laat zien dat er veel bands zijn die iets met hun muziek willen doen en niet zomaar muziek aan het maken zijn.

Verantwoording

Hier vroeg ik door naar het doel waarvoor ze muziek maken. Nadat ik erachter gekomen ben of de deelnemers doelgericht bezig zijn met muziek, kan ik ook bekijken welke doelen dat dan zijn. Deze vraag heb ik er bijgevoegd, omdat sturing en begeleiding in het behalen van doelen een belangrijk onderdeel kan zijn van (geestelijke) begeleiding. De ruimte die ik gegeven heb om te verwoorden met welke doel(en) ze muziek maken, hebben de deelnemers goed benut.

Conclusie

75% van de deelnemers konden al aangeven waar ze muziek voor maken. 25% kon dat niet of heeft daar niet de moeite voor willen nemen. Omdat driekwart van de deelnemers gebruikt gemaakt heeft van deze optie, kan ik het verder analyseren en uitspraken doen over de meest voorkomende doelen.

Het eerste wat opvalt, is dat er veel verschillende doelen zijn die (christelijke) bands en artiesten kunnen nastreven met hun muziek. Sommige artiesten gaven zelfs aan meerdere doelen te hebben. Dat blijkt uit de 52 beschrijvingen van die doelen⁵⁵:

- *Verkondiging*: 24 artiesten gaven aan de boodschap van het evangelie te willen verkondigen met hun muziek. In andere woorden: 'mensen vertellen over Gods liefde', 'mensen in contact brengen met God', 'Jezus uitdragen op plekken waar dat normaal niet gebeurt' etc.
- *Kwalitatief goede muziek*: 12 artiesten gaven in hun beschrijving aan kwaliteit na te streven en goede muziek te maken als doel op zichzelf of zo ver mogelijk komen met hun muziek. Een paar noemden daar ook bij: 'het laten zien van de talenten die God gegeven heeft'.
- *Aanbidding*: 12 artiesten willen God en Jezus aanbidden, grootmaken en verheerlijken met hun muziek en hebben dat ook geformuleerd als een doelstelling.
- *Bemoediging*: 9 artiesten willen met hun muziek mensen dichterbij God brengen, bemoedigen, enthousiasmeren of inspireren.
- *Muziek als doel*: 6 artiesten vinden de muziek of de functie van muziek zelf het doel, namelijk geld of brood verdienen met hun muziek, overdragen van een kunstvorm of gevoelens en meningen uiten door middel van muziek
- *Plezier en genieten*: 6 artiesten vinden plezier, feesten en genieten belangrijke doelen zijn van hun muziek.
- *Bezinning*: 5 artiesten willen met hun muziek mensen laten nadenken over maatschappelijk thema's of meer op het geestelijk gebied. Ze onderscheiden zich met de zinsnede: 'Laten nadenken over...'
- *Positieve boodschap*: 4 artiesten willen een positieve boodschap brengen of iets positiefs uitstralen, positieve inhoud of een hoopvolle boodschap brengen.

⁵⁵ Sommige artiesten gaven in een paar zinnen meerdere doelen. Die heb ik uit elkaar gehaald, zodat er meer doelen dan artiesten in de beschrijving staan.

Publiek

Verantwoording

Deze vraag voor welke publiek de ondervraagde speelt, heb ik in de enquête meegenomen, omdat de vraag welke vorm van begeleiding het meest nodig is, ook beïnvloed zou kunnen worden door de keuzes die ze maken voor het publiek voor wie ze hun muziek ten gehore brengen.

Conclusie

Het grootste deel van de deelnemers maakt het niet uit wie naar hun muziek luisteren, namelijk 62%. Het percentage van deelnemers die voor christenen en randkerkelijken willen spelen, is 32%. Daarnaast speelt 21% het liefst voor kerkelijk publiek en 10% heeft nog geen publiek.

Het is veelzeggend dat 62% van de deelnemers het niet uitmaakt voor wie ze optreden. Sommigen spelen misschien nog in de kerk, maar willen graag hun luisterpubliek uitbreiden door op meerdere plaatsen te spelen. Anderen spelen grotendeels voor gemengde publieken, maar spelen net zo goed in de kerk. Dit percentage zegt niet of al deze artiesten er ook voor kiezen bewust niet te direct over hun geloof te zingen, om geen aanstoot te geven of dat ze over hun geloof zingen en niks aantrekken van wat de mensen die luisteren ervan vinden.

Verder kan het betekenen dat er meer artiesten zijn die ervoor kiezen om niet beperkt te worden door de muren van de kerk. Er kunnen ook bands en artiesten tussen zitten die noodgedwongen of bewust in de kerk spelen, maar die het niet erg vinden dat het zo is. Maar sommige bands kunnen ook alleen in de kerk spelen en weten niet hoe ze hun luisterpubliek kunnen uitbreiden, of zijn er misschien mee bezig wegen te vinden om het uit te breiden.

Het is een opvallende uitkomst, omdat men niet na lijkt te denken over de doelgroep, maar wel de boodschap. Een boodschap overdragen veronderstelt dat je rekening houdt met de ontvanger.

Stellingen

In de enquête heb ik een aantal stellingen geformuleerd die me helpen een indruk te krijgen van de verschillende meningen van de deelnemers. Hiervoor heb ik de volgende keuzemogelijkheden gegeven:

- Helemaal mee eens
- Mee eens
- Geen mening
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens

Net zoals bij de vragen heb ik per stelling een verantwoording bijgevoegd, zodat u weet met welke reden ik de stelling in de enquête heb meegenomen. De toevoeging van 'helemaal mee eens' en 'helemaal mee oneens' heb ik gemaakt om extra gewicht te kunnen geven aan het antwoord.

Een christelijke band haalt genoeg geestelijke ondersteuning uit eigen vriendenkring

Verantwoording

Deze stelling is onder andere voortgekomen uit de interviews met christelijke artiesten, omdat enkele malen gezegd werd dat ze al veel al dan niet genoeg steun uit hun vrienden- en/of kennissenkring haalden. Hoe denken andere christelijke artiesten en bands hierover?

Conclusie

De deelnemers waren verdeeld over deze stelling, want 34% is het ermee eens, maar 26% is het er niet mee eens en ziet uit naar meer begeleiding. Dit is vrij evenredig verdeeld. De groep deelnemers die het ermee eens is, is uiteindelijk groter, want 8% is het er helemaal mee eens. Dat maakt dus een totaal van 43% die het er mee eens zijn. Verder had 14% geen mening en 3% niks ingevuld.

43% (31 van de 72) is het er mee eens, tegenover 26% (17 van de 72) die het er niet mee eens is. Dat betekent dat de meeste deelnemers bij een eerste benadering aangeven niet in te zien waarom een christelijke band meer ondersteuning of begeleiding nodig zou hebben omdat ze genoeg daarvan halen uit de eigen kring van vrienden en familie.

Dat er nog 26% overblijft die de eigen kringen niet genoeg vinden om in de geestelijke behoeftes te voorzien, zegt toch iets over de behoefte die er wel is. Het betekent niet dat degenen die vinden dat de achterban voldoende ondersteuning biedt aan christelijke bands, van mening zijn dat extra begeleiding onnodig is. Het geeft wel aan dat de steun van de familie- en vriendenkring blijkbaar als erg positief wordt ervaren en als een voldoende alternatief kan fungeren. De vraag is echter, of het ook beter kan.

De kwaliteit van muziek is belangrijker dan de boodschap

Verantwoording

Bovenstaande stelling heb ik meegenomen, omdat er binnen de christelijke wereld menigmaal een discussie begonnen wordt over de relatie tussen kwaliteit en de boodschap van muziek, vaak van muziek waar christenen naar luisteren, maar ook over muziek die door christenen gemaakt wordt. Er wordt bijvoorbeeld gezegd: 'God kijkt toch naar het hart?' Daarom, zo wordt beweerd, hoeven voorzangers niet per se goed te kunnen zingen. Denkt men hier nog hetzelfde over als een band buiten de kerk actief is, of binnen de kerk? Jammer genoeg kan ik de vraag of de deelnemers binnen of buiten de kerk actief zijn, niet aan deze vraag koppelen. Dat was wel interessant geweest, want hoeveel deelnemers die buiten de kerk actief zijn vinden dat kwaliteit belangrijk is dan de boodschap? Ik vermoed dat bands die binnen de kerk actief zijn de boodschap belangrijker vinden, of even belangrijk.

Conclusie

Er waren meer deelnemers die het er oneens mee waren dan eens: 33% was het er mee oneens en 8 % was het er helemaal mee oneens. Daarentegen was 17% het ermee eens en nog eens 11% was het er helemaal mee eens. 14% heeft aangegeven er geen mening over te hebben.

Het eerste wat uit deze gegevens opvalt, is dat de deelnemers enigszins verdeeld zijn over de stelling. Toch is het verschil tussen de mensen die het er mee eens en oneens zijn, toch groot genoeg om te kunnen zeggen dat duidelijk meer deelnemers niet vinden dat de kwaliteit van muziek belangrijker is dan de boodschap. Dat de boodschap dus net zo belangrijk of zelfs belangrijker dan de kwaliteit van muziek. Dit heeft naar mijn mening (direct of indirect) een gevolg voor de koers die de band of artiest gaat, omdat de keuze voor de waarde van de boodschap een andere doelgroep creëert dan met de kwaliteit als hoofddoel. Hieruit kan ik concluderen dat de boodschap over het algemeen belangrijker gevonden wordt dan de kwaliteit van muziek.

Daarnaast is het veelzeggend dat 13% blijkbaar nog niet over deze stelling nagedacht heeft.

Interviews

Wat zeggen de interviews hierover? De kwaliteit van muziek is wel enkele keren ter sprake gekomen, en in de meeste gevallen werd het als niet meer dan logisch gevonden dat kwaliteit belangrijk is. Iemand vergeleek het bijvoorbeeld met een kft van een boek, die er gewoon goed uit moet zijn. Het interview zelf ging niet over de kwaliteit van muziek, maar enkelen hebben aan het einde van het interview bij de vraag: 'Zijn er nog andere behoeftes?' bijvoorbeeld aangegeven dat er wel meer originaliteit mag komen onder christenmuzikanten, vooral de liedjesmakers. Een

ander gaf aan dat er teveel slechte liedjes langskomen bij een christelijk radiostation. Verder gaf een artiest aan dat hij wel zou willen dat iemand met verstand van zaken eens naar zijn teksten kijkt.

Bovenstaande toevoeging uit de interviews illustreert dat de kwaliteit minstens zo belangrijk wordt gevonden als de boodschap. Enkelen dachten bij begeleiding zelfs op de eerste plaats aan technische (muzikale) begeleiding of zouden dat graag willen ontvangen.

De kerk/gemeente heeft een belangrijk rol gespeeld in het ontwikkelen/stimuleren van mijn liefde voor muziek

Verantwoording

Deze stelling heb ik gekozen omdat ik voor het onderzoek wil weten wat voor rol de kerk speelt in de vraag van begeleiding. De eerste stelling gaat in op de liefde voor muziek, dus of de kerk hen heeft geïnspireerd of aangezet om een instrument op te pakken of te gaan zingen. De volgende stelling gaat meer in op het algemene stimuleren van talenten.

Conclusie

Het merendeels van de deelnemers is het niet eens met deze stelling, namelijk in totaal 44%. Dit percentage is verdeeld over: 25% oneens en 19% helemaal mee oneens. Verder heeft 7% geen mening ingevuld en is nog eens 32% is het er mee eens, verdeeld over 25% eens en 7% helemaal mee eens.

Het verschil van 44% en 32% geeft weer een verdeeldheid weer onder de deelnemers. Er zijn een aantal deelnemers die door kerk gestimuleerd zijn in hun liefde voor muziek, maar nog meer deelnemers zijn op een andere manier gestimuleerd in hun liefde voor muziek. Dit verschil is niet heel groot, waardoor ik er geen grote conclusies aan kan verbinden. Het lijkt erop dat de kerk niet altijd een stimulerende rol speelt bij de ontwikkeling van de artiesten.

Interviews

Tijdens de interviews is er veel nagedacht over de rol die de kerk speelt in de vraag van begeleiding, maar niet direct over de inhoud van deze stelling. Het kwam in de interviews niet naar voren dat er artiesten zijn die niet gestimuleerd zijn door de kerk, eerder was het juist vanzelfsprekend voor ze dat de kerk hen gestimuleerd heeft in de liefde voor muziek. Dan is de vraag van begeleiding nog niet ter sprake gekomen.

De kerk/gemeente heeft een belangrijke rol gespeeld in het ontwikkelen/stimuleren van mijn talenten

Verantwoording

De kerk heeft vooral voor de mensen die met het geloof opgevoed zijn, invloed gehad op de vraag of men wel of niet gekozen heeft voor een instrument of om te gaan zingen. Dit heeft namelijk alles te maken met de visie die de kerk uitdraagt op muziek en hoe ze daar binnen de kerk ruimte aan geven. Hoe zit dat met de christelijke artiesten en bands binnen Nederland?

Conclusie

Voor in totaal 24% heeft de kerk geen bijzondere rol gespeeld in het ontwikkelen of stimuleren van hun talenten, verdeeld over 14% deelnemers die het er mee oneens zijn en 10% die het er helemaal mee oneens zijn. Daarnaast is in totaal 46%, de helft dus, het ermee eens, verdeeld over 38% die het ermee eens is en 3% helemaal mee eens.

Hierin is in tegenstelling tot de vorige stelling een duidelijk verschil waarneembaar tussen de deelnemers die het ermee eens zijn en degenen die het er oneens mee zijn, namelijk dat er veel meer deelnemers zijn die wel gestimuleerd zijn in hun talenten. De kerk heeft voor hen duidelijk bijgedragen aan het gaan gebruiken en op een hoger niveau brengen van de dingen waar ze goed in zijn, in dit geval niet direct van betrekking hebbende op muziek, maar dat zullen de meesten waarschijnlijk wel in hun achterhoofd hebben gehad.

Interviews

Ook in de interviews kwam naar voren dat de kerk waar ze van lid zijn of zijn geweest bijgedragen heeft aan de ontwikkeling van hun talent, in de interviews direct van betrekking op muziek. Een paar artiesten gaven ook aan dat de kerk hen een podium bood waarop ze konden oefenen en verder groeien. Wel gaven er een paar aan dat ze daarin meer begeleiding wilden hebben. Een van de deskundigen gaf ook aan dat er soms in de traditionele kerk een combo gevormd wordt die mag spelen bij een dienst, maar dat het dan zo tegenvalt dat ze bij wijze van spreken nooit meer mogen spelen. Als daar begeleiding bij geboden wordt door iemand die goed aanvoelt waar de spanningen en gevoeligheden liggen, kan een botsing met de leiding van de kerk voorkomen worden.

De taak/uitoefening/beroep van het muzikant zijn in de vorm waarin ik het nu doe, vraagt om (geestelijke) begeleiding

Verantwoording

Dit is de stelling die het meest van betrekking is op de hoofdvraag van mijn onderzoek, namelijk of er behoefte is aan (geestelijke) begeleiding in Nederland. Ik heb de stelling in de reeks opgenomen, omdat ik ook van de deelnemers wilde weten of ze vinden of ze begeleiding kunnen gebruiken. Sommigen zullen zich misschien afvragen waarom ik de stelling niet aan het begin heb gesteld, gezien het belang ervan. De reden daarvoor is dat ik hen eerst door de andere vragen en stellingen als het ware een beeld wilde laten vormen over begeleiding, zodat ze niet allemaal een

ander beeld ervan hebben. Het eerst deel van de enquête beslaat namelijk verschillende gebieden waarop begeleiding aangeboden kan worden.

Conclusie

18% van de deelnemers geeft aan dat ze niet noodzakelijkerwijs begeleiding nodig hebben in hun muzikantschap, verder onderverdeeld in 12% die het ermee oneens zijn en 6% die het er helemaal mee eens zijn, die dus absoluut niet zien waarvoor ze begeleiding zouden kunnen gebruiken (zoals ik het zou verwoorden).

Dit keer heeft nog eens 17% er geen mening over, waarschijnlijk omdat ze er nog niet eerder over nagedacht hebben, of omdat ze er nog niet zoveel voorstelling bij hebben.

Maar, het merendeel van de deelnemers zou wel (geestelijke) begeleiding kunnen gebruiken, namelijk in totaal 48%, verdeeld over 40% die het ermee eens is en 8% die het er helemaal mee eens is. Dit laat duidelijk zien dat (geestelijke) begeleiding niet alleen een onderwerp is waar Ecovata en managementbureaus over nadenken, maar dat het ook gedragen wordt door veel christelijke artiesten en bands. De antwoorden op deze stelling geven aan dat er voldoende grond is om aan te nemen dat er ook daadwerkelijk behoefte is aan begeleiding.

Interviews

De interviews wijzen ook naar die richting: 13 van de 15 christelijke artiesten die ik ondervraagd heb gaven aan weinig tot geen (geestelijke) begeleiding ontvangen te hebben in hun muzikant zijn en 8 van de 13 personen gaven aan dat wel te willen.

De begeleiding die hierbij in de meeste gevallen voor ogen is gehouden, is die door hiervoor aangewezen personen gegeven wordt, maar meestal werd dat nog beperkt tot beschrijvingen als 'iemand met verstand van zaken' of 'iemand die de goede vragen kan stellen' en 'iemand die me scherp kan houden'. Vervolgens heb ik ze gevraagd hoe die begeleiding verder vormgegeven kan worden, op welke gebieden en door wie het gegeven kan worden. Daar ga ik verderop in dit onderzoek verder op in.

Een geestelijk begeleider (coach, mentor, supervisor etc.) moet iets afweten van de geestelijke én praktische kanten van het muzikant-zijn

Verantwoording

Deze stelling gaat verder in op de stelling waarin de deelnemers direct vroeg of ze vinden of ze begeleiding nodig hebben. Met deze stelling wilde ik erachter komen of ze vinden dat een begeleider op beide terreinen bekend moet zijn: geestelijk (of psychologisch) en praktisch. Als ze inderdaad vinden dat de begeleider van beide markten thuis moet zijn, zou dat kunnen betekenen dat ze begrepen willen worden, maar dat hoeft niet.

Conclusie

Een grote meerderheid is het met deze stelling eens: 63%. Dit is onderverdeeld in 30% die het er mee eens is en 33% die het er helemaal mee eens is. Een klein deel is het er mee oneens, namelijk 11%, verdeeld in 8% die het ermee oneens is en 3% die het er helemaal mee oneens is. Verder is er nog 8% die er geen mening over heeft.

De meeste deelnemers achten het dus belangrijk dat de (geestelijk) begeleider niet alleen aandacht moet geven aan het geestelijk welzijn van de artiest of band. Hij moet ook inzicht kunnen tonen in de praktische kanten van het leven van een artiest of band kunnen tonen en daarop in kunnen spelen. Dit betekent ook dat artiesten geen genoeg nemen met een begeleider die weinig tot geen kennis heeft van het wel en wee van een artiest of band. Hij moet weten wat er allemaal bij komt kijken.

Interviews

De interviews geven diverse meningen aan van christelijke artiesten en deskundigen. Ik heb niet in ieder interview gevraagd of de begeleider ook praktisch gezien de artiest verder moet kunnen brengen, maar in een aantal interviews komt wel naar voren of de begeleider per se een muzikant moet zijn. Hierover zijn de meesten het wel met elkaar eens. Iemand zei bijvoorbeeld dat de begeleider geen muzikant hoeft te zijn, maar wel moet weten wat er te koop is in het circuit. Iemand die jaren concerten organiseert weet aardig wat er allemaal bij komt kijken en wat een artiest doormaakt. Een andere reden die gegeven wordt is dat muzikanten vaak een bepaald karakter hebben met dieptes en hoogtes. Deze persoon vindt ook dat de begeleider moet begrijpen hoe muzikanten denken, omdat ze juist denken met hun gevoel. Een andere artiest begint met te zeggen dat de begeleider niet per se een dominee hoeft te zijn, maar iemand die praktisch met muziek bezig is, die kan zeggen waar de knelpunten liggen.

Een andere persoon, die zelf geen muzikant is, maar wel de manager van een christelijke artiest, gaat zelfs verder en zegt dat begeleiding niet door een muzikant gegeven moet worden, omdat het dan gaat botsen. Hij vindt het juist een aanvulling als mensen die veel verstand hebben van theologie en pastoraat met de artiest optrekken. Weer een ander vindt dat het geen muzikant hoeft te zijn, maar een leider, iemand die weet hoe het is om op een positie te staan waar mensen naar je kijken. Zo worden er heel wat dingen over gezegd, maar de conclusie is duidelijk: een begeleider hoeft zelf geen muzikant te zijn. Vervolgens werd er verder nagedacht over wat de begeleider wel moet zijn, maar dat wordt verder in dit onderzoek uiteengezet.

Ik kom te weinig toe aan het schrijven van liedjes door alle zaken eromheen

Verantwoording

Deze vraag komt voort uit de breedte van de vraagstelling die ik gekozen heb. Ik heb namelijk geprobeerd om de betekenis van (geestelijke) begeleiding zo breed mogelijk te houden, om ook toe te komen aan de behoeften van de artiesten en bands. Als de bands alleen behoefte hebben aan praktische begeleiding, neem ik dat ook mee in het onderzoek. Deze stelling heeft nog steeds te maken met de geestelijke kant van het muzikant zijn, omdat alle zaken die de artiest of band ervan weerhouden om nieuwe liedjes te schrijven, invloed hebben op het geestelijke welzijn. Mijn visie is dus ook dat de geestelijke en praktische kant van het muzikant zijn niet van elkaar losgemaakt kunnen worden.

Conclusie

Bijna de helft van de deelnemers, 43%, is het oneens met de stelling, waarvan 32% het er mee oneens is en 11% helemaal mee oneens. Nog eens 30% is het wel met de stelling eens, verdeeld over 5% die het er helemaal mee eens zijn en 15% die het ermee eens zijn. Daarnaast heeft 8% nog aangegeven er geen mening over te hebben.

Uit deze uitkomsten blijkt dat er niet een duidelijke meerderheid is. Er is wel een meerderheid van mensen die het er oneens mee zijn, maar de 32% die het ermee eens zijn tellen zeker mee. Het geeft aan dat nog een aanzienlijk deel het zo druk heeft met het een of ander dat ze weinig tot geen nieuw materiaal kunnen schrijven of componeren. Een mogelijke oorzaak hiervan is dat de artiest of band de boekingen nog zelf doet en nog niet een manager heeft die deze zaken voor hen doet. Het zou volgens mij heel wat zorgen bij ze wegnemen en ruimte creëren voor hun creativiteit als ervoor gezorgd wordt dat ook beginnende (talentvolle) artiesten en bands zo snel mogelijk een manager toegewezen kregen.

De meerderheid van de deelnemers komt niet te weinig toe aan het schrijven van liedjes door alle zaken die eromheen gedaan moeten worden. Dit zegt overigens niet dat ze er niet minder aan toekomen door allerlei andere bezigheden, want dan had ik de stelling anders moeten formuleren, bijvoorbeeld: 'Ik kom minder toe aan het schrijven van liedjes door allerlei zaken eromheen'. Het zegt wel dat de meerderheid genoeg toekomt aan het schrijven van liedjes. De vraag of ze meer tijd zouden willen hebben voor het schrijven van liedjes, heb ik voor hen jammer genoeg niet beantwoord, want dat ze genoeg toekomen aan het schrijven van liedjes wil niet zeggen dat ze daar niet meer tijd voor zouden willen hebben.

Interviews

Deze vraag komt overigens voort uit een van de interviews waarin een van de christelijke artiesten bij de vraag 'Wat zijn dingen waar je tegenaan loopt als

muzikant?’ antwoordt dat hij niet alleen muziek maakt, maar ook alle andere dingen eromheen moet bijhouden. Daardoor heeft hij minder tijd om met muziek zelf bezig te zijn. Het is verder niet direct naar voren gekomen in de interviews, maar ik vroeg me wel af of dat probleem gedeeld werd door andere christelijke artiesten. Die vraag is nu voldoende beantwoord, maar het blijft wel staan dat er een aantal vooral beginnende artiesten zijn die nog geen management hebben en die daardoor soms meer tijd kwijt zijn aan de administratieve rompslomp dan aan het muziek maken en schrijven zelf. Dat moet voorkomen worden naar mijn mening.

Gebieden van begeleiding

Het volgende gedeelte van de enquête heb ik gebruikt om te peilen in hoeverre verschillende vormen van begeleiding aantrekkelijk zijn voor bands. Hier moet ik wel bij vermelden dat de uitkomsten enigszins beïnvloed kunnen zijn door het wel of niet behoefte hebben aan begeleiding. Degenen die er geen behoefte aan hebben vullen namelijk soms bij voorbaat al bij elke vorm een 0 in (tussen 0 en 10), waardoor de uitkomst van degenen die er wel behoefte hebben, omlaag wordt getrokken. Ik had deze vraag dus ook alleen kunnen voorleggen aan de deelnemers die aangeven er wel behoefte aan te hebben.

Maar, als ik ervan uitga dat elke mens wel een bepaalde vorm van begeleiding kan gebruiken op verschillende terreinen van het leven, hoeft het dus niet het onderzoek zodanig te beïnvloeden dat ik er niks meer van kan zeggen.

Theologische onderbouwing

Verantwoording

Het eerste onderdeel waarin christelijke bands en artiesten begeleiding in kunnen ontvangen, is ‘theologische onderbouwing’. Dit onderdeel heb ik erbij gedaan, omdat het een paar keer in interviews naar voren is gekomen dat vooral de bands die direct over het geloof zingen, onderwijs moeten zouden krijgen in de bijbel en gecontroleerd zouden moeten worden, omdat tekst erg krachtig is in combinatie met muziek en mensen het vaak al snel aannemen als waar.

Conclusie

Uit de gegevens is het lastig om een eenduidige conclusie te trekken, omdat er een standaardafwijking van 3 is en de deelnemers daarmee erg verschillend kunnen denken over de noodzaak hiervan. Maar als ze hier aangeven dat ze het voor hun eigen band niet nodig vinden, hoeft het niet te betekenen dat ze het voor anderen noodzakelijk achten. Het gaat hier dus hoofdzakelijk om een behoefte voor hun eigen band.

Het gemiddelde is hier 4,52, hetgeen aangeeft dat er wel degelijk behoefte aan is, al is het niet heel sterk. Er zijn er misschien een aantal die 7 hebben ingevuld, maar

ook een paar 0, 1 of 2. Daarentegen is het maximum zeven, dus ik acht deze vorm niet te hoog.

Geldzaken

Verantwoording

Veel artiesten en bands hebben ernaast nog een (bij)baan om financieel de touwtjes aan elkaar te kunnen knopen. Daarnaast komt er voor christelijke artiesten en bands nog een extra uitdaging bij kijken, omdat ze vaak weinig geld ontvangen voor de optredens die ze geven in of buiten de kerk. Ze worden ook vaker gevraagd voor benefietconcerten dan niet-christelijke bands. Hier is dus een praktisch aspect van het omgaan met geld, maar ook het belang van geld en de keuzes die een band hierin maakt kunnen vragen om begeleiding.

Conclusie

Bij dit onderdeel van begeleiding is een wat hogere waardering gegeven, namelijk een gemiddelde van 5,93. Daarnaast is het maximum een 10, waarmee ik kan zeggen dat begeleiding in 'geldzaken' belangrijker wordt geacht. Het is nog steeds niet heel hoog, maar het brengt dit onderdeel wel sterk naar voren.

De zaal toespreken

Verantwoording

Het geven van een optreden (in het geval van een christelijke artiest of band) betekent niet automatisch dat er een preek bij gegeven moet worden, maar het is wel wenselijk dat er tussen de liedjes door contact gemaakt wordt met het publiek. De ene keer zeggen de liedjes al genoeg, maar de andere keer vindt de artiest dat er nog iets tussendoor gezegd moet worden. De kunst is dan om de enkele woorden die tussendoor gezegd worden, bijvoorbeeld een getuigenis, anekdote of gewoon een korte uitleg van het liedje, op een goede manier bij het publiek te brengen. Daar zijn bepaalde vaardigheden voor aan te leren. Wat vinden de deelnemers daarvan?

Conclusie

Met een gemiddelde van 5,81 en een maximum van 9 hebben de deelnemers aangegeven dat ze dit onderdeel best zien zitten. Zonder dat er verder uitleg gegeven is over de betekenis van deze vorm van begeleiding, hebben ze toch aangegeven er belang in te zien.

Podiumpresentatie

Verantwoording

Een band of artiest kan de liedjes perfect voorbereid hebben en toch niet overkomen bij het publiek. Sommige bands hebben al het voordeel van een charismatische bandleider die het publiek goed kan bespelen, maar dat is lang niet altijd het geval.

De meeste bands en artiesten zullen er door middel van een cursus of coach die er extra op let verder in kunnen komen.

Conclusie

Op een schaal van tien hebben de deelnemers van deze vorm van begeleiding een hoge waardering gegeven, met 6,13 opvallend hoger dan andere onderdelen van (mogelijke) begeleiding. Er is door geen van allen een tien voor gegeven (zie 'maximum'), maar de scores liggen redelijk hoog met een 2^e kwartiel van 7 en een 3^e kwartiel van 8.

Omgaan met aandacht

Verantwoording

Zodra iemand besluit solo een liedje ten gehore te brengen binnen of buiten de kerk, komt hij min of meer in de schijnwerpers te staan. Iedere toehoorder zal er een bepaalde mening over hebben en sommige zullen hun waardering ook naar hem uitspreken. Elk mens is er van nature gevoelig voor, de een meer dan de ander. Daarom kunnen handvatten om hiermee om te gaan voor een ervaren of onervaren artiest best van pas komen.

Conclusie

De waardering voor dit onderdeel heeft ongeveer de 6 behaald, waarmee men aangeeft er interesse in te hebben. Hoeveel maxima van 10 er gegeven zijn weet ik niet, maar het geeft in ieder geval wel aan dat er deelnemers geweest zijn het helemaal zien zitten en genoeg die een 7 of een 8 gegeven hebben. Daarbij vermeld ik ook dat er deelnemers geweest zijn die er niks inzien, maar het gemiddelde blijft staan.

Persoonlijke ontwikkeling

Verantwoording

Hebben artiesten en bands niet gewoon behoefte om zich persoonlijk te ontwikkelen en daar begeleiding voor te ontvangen? Samen met een coach of mentor kan er gekeken worden op welke gebieden de artiest of band op muzikaal gebied verder kan komen, maar er kan ook aandacht besteed worden aan een algemene ontwikkeling. Uiteindelijk zou ieder mens op bijna elk gebied natuurlijk wel begeleiding kunnen ontvangen, maar voor een artiest of band ziet die begeleiding er net weer anders uit.

Ik heb bewust nog eens een algemene vorm van begeleiding erbij gedaan, omdat de deelnemers het misschien niet zoveel uitmaakt in welke vorm het gegoten wordt, als ze er persoonlijk en muzikaal maar op vooruitgaan.

Conclusie

De hoogste waardering werd gegeven voor persoonlijke ontwikkeling met een score van 6,67. De 2^e en 3^e kwartiel geven een 7 en 8 aan en het maximum is een 10, waardoor het best een sterke score is. Dit betekent dat een groot deel van de deelnemers zegt hier best interesse in te hebben, het meest van alle onderdelen. Maar welke vorm spreekt hen nou het meeste aan? Dat heb ik in de laatste vraag geprobeerd te verwerken.

Vormen van begeleiding

Verantwoording

De vraag welke vorm van begeleiding hen het meest aanspreekt, is een vraag die een direct gevolg is van het antwoord van de hoofdvraag. Dit is dus een belangrijk afsluiting van de enquête, waar ik de deelnemers de mogelijkheid heb gegeven om aan te geven waar ze de meeste behoefte aan hebben en wat ze het meest zien zitten.

Conclusie

Naar aanleiding van deze vraag kan ik door middel van deze enquête met een top zeven van vormen van begeleiding komen:

1. Coaching
2. Klankbord
3. Gesprekken met ervaren muzikant
4. Intervisie
5. Ontmoetingsdag
6. Mentoring
7. Supervisie (0%)

Naast de ruimtes bij vragen heb ik de deelnemers de ruimte gegeven om een laatste opmerking te plaatsen. De deelnemers hebben daar enthousiast gebruikt van gemaakt (21 van de 72).

Beantwoording van de deelvragen

Voordat ik tot de hoofdconclusie van het onderzoek kom, beantwoord ik (kort) de deelvragen die ik voor dit onderzoek opgesteld heb. Hierbij heb ik me laten leiden door de enquête en de interviews. In het volgende hoofdstuk, 'Conclusies en bevindingen', komen de hoofd- en deelvragen bij elkaar.

Worden artiesten en bands geestelijk begeleid?

Eén ding wat duidelijk geworden is tijdens dit onderzoek is dat het onderwerp van begeleiding leeft in (christelijk) Nederland. Verschillende mensen, vooral de deskundigen die ik ondervraagd heb, zijn op de een of andere manier al bezig met het onderwerp. Sommigen willen dat ook verder ontwikkelen en in de praktijk brengen.

Zo ja, door wie?

Er zijn niet alleen mensen die ermee bezig zijn en graag zien dat er in de toekomst meer mee gedaan gaat worden, maar ook die daadwerkelijk artiesten begeleiden en aandacht geven aan het geestelijke aspect van muziek maken. Rutger Warta heeft een coachingsbedrijfje genaamd 'I-worship'. Rob Zigter heeft een coachingsbedrijf waarmee hij zich voornamelijk op het bedrijfsleven richt, maar is bezig om dat ook aan te gaan bieden voor artiesten (niet alleen christelijke). Hans Maat heeft verschillende bands begeleidt, waaronder de band Sela⁵⁶, die op hun beurt vooral in de persoon van Bart Visser muziekteams in vooral traditionele kerken helpen goed samen te spelen en samenzang op een ondersteunende manier te begeleiden. Martin Brand en andere christelijke artiesten zijn al een tijdje aan het nadenken hoe ze iets kunnen betekenen voor artiesten en band die net begonnen zijn. Zo zijn er voorbeelden te over.

Daarnaast zijn er in de interviews meer collectieve voorbeelden genoemd, zoals de HQ-school (Heavenly Quality) voor bijbel en kunst⁵⁷, waar christelijke jongeren hun artistiek talent verder kunnen ontwikkelen en tegelijkertijd hun relatie met God verder kunnen verdiepen. De CNV-kunstenbond⁵⁸, een christelijke vakbond die zich inzet de leden die erbij aangesloten zijn: artiesten, auteurs, kunstenaars, koren, en iedereen die zich bezighoudt met kunst en cultuur. Laatstgenoemde is in 2006 gestart met een muzische scholing voor basisschoolleerlingen, genaamd 'School of Rock'⁵⁹. Hier krijgen kinderen in modules van 2 uur per week les in de disciplines zang, dans, podiumpresentatie, voordracht etc. Verder zijn er de Continentals, Young

⁵⁶ Zie www.selamusic.nl (doorklikken naar coaching)

⁵⁷ Zie www.hq-school.nl

⁵⁸ Zie www.cnv-kunstenbond.nl

⁵⁹ Zie www.school-of-rock.nl

Continentials en Continental Kids⁶⁰ die op artistiek, geestelijk en sociaal gebied getraind worden en daarna uitgezonden om plaatselijke gemeenten en kerken te ondersteunen met hun moderne avondvullende programma.

Een begeleidingsinitiatief die ik hier ook nog wil noemen, is Speakers Union, een platform voor artiesten en bands waar ze met allerlei geestelijke en praktische vragen terecht kunnen. Dit is een groep jonge mensen die allemaal op hun eigen manier met muziek bezig zijn en hun ervaring beschikbaar stellen om andere artiesten en bands weer verder te helpen.

Verwachten artiesten en bands geestelijke begeleiding?

In de interviews en andere losse gesprekken werd vaak naar voren gebracht dat muzikanten in hun karakter eigenwijs kunnen zijn en daardoor minder zicht hebben op hun verbeterpunten. Dat wordt nog eens versterkt door het applaus dat ze ontvangen na een optreden. Maar, 'Ze zijn zich (a) te weinig bewust van het bestaan van coaching en (b) het nut ervan', zo stelde een van de geïnterviewden. Het voordeel van coaching is ook dat het heel algemeen is en dat er op verschillende gebieden van het leven ingespeeld kan worden.

Zo ja, door wie?

Vooral in de interviews zijn er verschillende ideeën gegeven over de kwalificaties en voorwaarden die een begeleider volgens hen moet bezitten. Daarin is onder andere duidelijk geworden dat de begeleider niet per se zelf een muzikant hoeft te zijn. De reden die daarvoor gegeven wordt, is vooral dat het kan botsen. Artistieke figuren hebben (zoals eerder gesteld) vaak een bepaald karakter. Waar de meesten het wel over eens waren, is dat de begeleider wel moet weten wat er allemaal bij komt kijken en moet weten hoe de muzikant denkt. Sommigen onder hen vonden zelfs dat de begeleider per definitie geen muzikant moet zijn, maar dat werd niet breed gedragen⁶¹. Een van geïnterviewden vindt ook dat de begeleider behoorlijk wat ervaring (en opleiding) moet hebben voordat hij (of zij) begeleiding kan geven.

Is hier een taak voor gemeenten en kerken weggelegd?

Mijn stelling is dat een christelijke artiest of band niet losgezien kan worden van de kerken in Nederland, omdat ze er op de een of andere manier mee verbonden zijn. Er zijn bijvoorbeeld veel individuele artiesten en leden van bands die op zondag ook in het muziketeam van hun kerk of gemeente dienen. Maar, de kerk mag niet als opstapje dienen voor iets belangrijkers, zo bleek uit de literatuur. Het is beter voor de kerk én de band om hier een keuze in te maken.

⁶⁰ Zie www.continentials.nl

⁶¹ Zie de samenvatting van de interviews voor de exacte uitspraken hierover (op te vragen bij de schrijver van dit onderzoeksverslag)

Voor de beantwoording van de vraag welke rol kan spelen in de begeleiding van christelijke artiesten en bands, moet er dus onderscheid gemaakt worden tussen muzikanten die hun muzikaal talent vooral binnen de kerk in de praktijk brengen, muzikanten die dat in de kerk én buiten de kerk doen en muzikanten die alleen buiten de kerk optreden.

Een gegeven dat duidelijk uit de meningen van de artiesten en deskundigen die ik geïnterviewd heb naar voren kwam, is dat er veel onbegrip ervaren wordt in kerken naar (muzikale) artiesten toe en veel vonden ook dat geestelijke begeleiding die volgens velen niet losgezien kan worden van de praktische kant ervan, niet door kerken gegeven kan worden, ook zouden sommigen dat wel graag willen zien in een ideale situatie. 'Het is een wereld die niet wordt gestimuleerd', zo stelt een van de geïnterviewden. Een ander zegt dat in de kerk de kennis ontbreekt om artiesten te begeleiden. Dezelfde persoon zegt ook dat de kerk een artiest wel veiligheid kan bieden.

Een andere lijn die duidelijk naar voren springt en om aandacht vraagt, is de constatering, verwachting en hoop dat er in de toekomst door kerken meer aandacht gegeven wordt aan de artiesten in de kerk, bijvoorbeeld door meer budget vrij te maken voor muziketeams. Volgens één van de geïnterviewden is de kerk ook de plek waar artiesten en voorgangers elkaar zouden moeten vinden.

Welke vormen van begeleiding worden zoal aangeboden

In de literatuur ben ik de volgende vormen van begeleiding tegengekomen:

- Geestelijke begeleiding
- Coaching
- Mentoraat
- Pastoraat
- Supervisie
- Intervisie

Uit elke vorm van begeleiding zijn er wel elementen te halen die gebruikt kunnen worden bij het nadenken over geestelijke begeleiding voor artiesten en bands. Coaching kwam als meest geschikt uit de bus, maar het is goed om hierin ook een stuk van geestelijke begeleiding en mentoraat mee te nemen, omdat in die vormen van begeleiding meer aandacht wordt geschonken aan de (geestelijke) weg met God. Coaching is meer gericht op het ontwikkelen van vaardigheden, maar juist dat aspect is prima geschikt bij het begeleiden van muzikanten.

Welke vorm past het beste bij artiesten en bands?

Uit de enquête is gebleken dat coaching het meest geschikt wordt bevonden als begeleidingsvorm. Het speelt in deze uitkomst mogelijk mee dat coaching ook één van de bekendere vormen van begeleiding is die veelvuldig wordt toegepast op verschillende disciplines, bijvoorbeeld ook in de topsport. Zo houdt Sandra van Essen⁶², sportpsycholoog, zich bezig met coachingsvraagstukken die gericht zijn op een verstoorde balans tussen spanning en ontspanning die tot stressgerelateerde klachten leiden. In zekere zin is muziek maken in een bepaalde fase ook topsport te noemen, vooral als de artiest of band steeds bekender gaat worden en meer in de schijnwerpers komt te staan.

Dit wordt bevestigd door de interviews, waarin een aantal personen coaching ook al begeleidingsvorm aandragen en daar ook ideeën voor geven worden. Sommigen noemen ook een ontmoetingsdag waarop verhalen uitgewisseld kunnen worden en een klankbord. Het idee van een coachingsbureau wordt ook meerdere malen voorgesteld en gestimuleerd.

Zijn er nog andere behoeften waar iets mee gedaan kan worden?

Elk interview heb ik afgesloten met de vraag of er nog andere behoeften zijn waar iets mee gedaan moet worden. Op die manier wilde ik hen als het ware een stem geven in het geheel van de christelijke muziekwereld in Nederland. Er zijn enkele opvallende dingen uitgekomen:

- Geld is een behoefte die telkens weer naar voren kwam in de interviews. Kerken reserveren te weinig budget om de muziek tot een hoger niveau te brengen en veel christelijke artiesten geven ook aan dat ze vaak ondermaats betaald worden voor hun optredens. Een onderliggende behoefte hierin is volgens mij dat artiesten en bands erkenning willen voor wat ze doen.
- Er is behoefte aan een soort 'koppelaar', iemand of een bureau die individuele muzikanten in Nederland met elkaar koppelt, zodat ze daadwerkelijk iets kunnen doen met hun talent en dat verder kunnen ontwikkelen. Er zijn muzikanten die totaal niet weten waar ze moeten beginnen. De namen 'Talent Scout' of een soort 'Henk Jan Smeets' zijn daarbij gevallen.
- Ten derde werd er enkele malen genoemd dat de kwaliteit en originaliteit van veel christelijke liedjes omhoog kan. Het niveau van veel liedjes is beneden de maat.

⁶² Zie www.knvb.nl

Conclusies en bevindingen

In dit hoofdstuk zal alle informatie die ik heb verzameld en verwerkt (enquête en interviews) en de antwoorden op de deelvragen tot een conclusie samenbrengen, te beginnen bij de hoofdvraag, waar het allemaal mee is begonnen.

Bouwstenen uit de literatuur

De conclusie wil ik beginnen met het aanhalen van de hoofdpunten uit de literatuurstudie die ik gedaan heb. De verschillende schrijvers hebben me bouwstenen aangereikt voor het ontwikkelen van een eigen visie op begeleiding. Mijn conclusies hieruit zijn⁶³:

- Christenen moeten in de mainstream muziekcultuur aanwezig zijn, omdat er daar discussies plaatsvinden over zaken waar christenen ook iets over te zeggen hebben. Dit is op grond van de opdracht om de aarde te onderhouden, niet zozeer om alle volkeren tot Zijn discipelen te maken. (zie Steve Turner)
- Artiesten en bands kiezen er meestal niet voor om via de kerk een impact op de wereld te maken. Veel artiesten zullen moeten herontdekken wat voor impact muziek binnen de kerk kan hebben. De kerk is geen tussenstap, het is het een of het ander (zie Rory Noland).
- Christelijke artiesten en muzikanten moeten het juiste publiek vinden voor hun werk, maar dat hoeft niet altijd de kerk te zijn. Het is belangrijk voor een artiest of muzikant om hier een integere keuze in te maken (zie Rory Noland).
- Begeleiding kan niet plaatsvinden zonder de artiest of band een hanteerbare of leefbare visie aan te bieden die artiesten kunnen gebruiken om:
 - De wereld in te gaan of
 - Hun talenten in de kerk te gebruiken. Beide wegen zijn altijd diep verbonden met de kerk (zie Rory Noland).
- Er zijn vier types van muzikanten te onderscheiden, die kunnen helpen om recht te doen aan de verschillende soorten christelijke artiesten in Nederland. De een wil evangeliseren, de ander niet en tussenin zijn er weer nuances in aan te brengen. Voor de begeleiding van artiesten is het belangrijk na te denken over deze verschillende types. Deze types kunnen als leidraad gebruikt worden bij de begeleiding van artiesten en bands, in welke vorm dan ook (zie Charlie Peacock).

⁶³ Zie de literatuurstudie voor de bronnen en namen waar ik deze inzichten vandaan heb.

Praktijkonderzoek

Is er in Nederland behoefte aan geestelijke begeleiding voor christelijke bands en artiesten? Zo ja, op welke gebieden en in welke vorm

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat er behoefte is aan geestelijke begeleiding, vooral met de volgende vormen:

- Coaching
- Iemand die als klankbord⁶⁴ kan fungeren
- Gesprekken voeren met een ervaren muzikant (bijv. door middel van een ontmoetingsdag)

Bovenstaande vormen komen als winnaars uit de bus. Uit de interviews kwam verder meerdere malen naar voren dat een ontmoetingsdag als erg goed wordt ervaren en dat dit vaker plaats mag vinden, met als doel om de artiesten in een gemeenschap te plaatsen waarin ze van elkaar kunnen leren en ervaringen kunnen uitwisselen.

De volgende onderzoeksresultaten ondersteunen deze conclusie:

- Het merendeel van de deelnemers van de enquête zou wel (geestelijke) begeleiding kunnen gebruiken. De interviews wijzen ook in die richting.
- Er is relatief weinig ervaring bij veel christelijke artiesten en bands. De antwoorden op de enquêtevragen werd door relatief jonge artiesten en muzikanten gegeven.
- Het merendeel van de deelnemers van de enquête hebben een doel met hun muziek. Het is echter onduidelijk wie hen begeleidt om bij de gestelde doelen te komen. Verkondiging, kwalitatieve muziek en aanbidding zijn de drie meest benoemde doelen van deelnemers aan de enquête.
- De kerk speelt niet altijd een stimulerende rol bij de ontwikkeling van de artiesten en bands. Wie doet het wel?
- Het merendeel van de deelnemers maakt het niet uit voor wie ze optreden. Men lijkt niet na te denken over de doelgroep, maar wel de boodschap. Een boodschap overdragen veronderstelt dat je rekening houdt met de ontvanger.
- De boodschap wordt over het algemeen belangrijker gevonden dan de kwaliteit van muziek. Enkelen dachten bij begeleiding zelfs op de eerste plaats aan technische (muzikale) begeleiding of zouden dat graag willen ontvangen.

Vanuit de interviews kunnen de volgende gebieden aangewezen worden waarop begeleiding ontvangen kan worden (willekeurige volgorde):

- Geestelijk (bijv. relatie met God)
- Podiumpresentatie

⁶⁴ Hiermee wordt bedoeld: iemand die naar de muziek luistert en het beoordeelt, met als doel om de muziek te verbeteren.

- Karaktervorming (en daarvan bewust worden)
- De zaal toespreken (wat wel en niet zeggen)
- Visie (op verschillende onderwerpen, zoals kunst, de kerk, maatschappij etc.)
- Het omgaan met mensen die een indrukwekkend levensverhaal hebben
- Echtheid (mens uit één stuk)
- Theologische onderbouwing
- Toerusting op het gebied van (bijbelse) aanbidding
- Geldzaken
- Omgaan met veel (positieve of negatieve) aandacht
- Toetsing / controle van de teksten (van liedjes)

Overige belangrijke onderzoeksuitkomsten:

- Mannen zijn duidelijk in de meerderheid in de enquête. Ook is het hierbij opvallend dat meer mannen iets met muziek doen of een instrument oppakken dan vrouwen.
- Een aanzienlijk deel van de deelnemers van de enquête denkt vanuit de band waar ze in spelen of zingen, oftewel een groep mensen die met elkaar optrekken. Daar komt een ander soort behoefte uit voort dan uit de groep deelnemers die er bij wijze van spreken alleen voor staan. Er kan een verschil zitten in de behoefte aan begeleiding.
- De deelnemers aan de enquête en de interviews komen uit verschillende kerkgenootschappen. Veel evangelisch getinte kerken, maar de meer traditionele kerken zijn net zo goed vertegenwoordigd. Hieruit kan ik opmaken dat de vraag van begeleiding niet zozeer kerkgebonden is.
- De kerk heeft voor een groot aantal deelnemers van de enquête duidelijk bijgedragen aan het gaan gebruiken en op een hoger niveau brengen van de dingen waar ze goed in zijn. Dit werd bevestigd in de interviews.
- Een begeleider hoeft zelf geen muzikant te zijn.

Aanbevelingen voor Ecovata

Door middel van de conclusies ben ik tot de volgende aanbevelingen gekomen voor Ecovata, mijn opdrachtgever. Het is mogelijk dat Ecovata niet elke aanbeveling kan uitvoeren. Daarom roep ik de lezer op om mee te denken over de vraag door wie deze aanbevelingen het beste uitgevoerd kunnen worden.

Op deze plek stel ik voor om in de toekomst een coachingsbedrijf voor (jonge) artiesten op te richten, omdat ik denk dat hiermee het beste recht gedaan kan worden aan christelijke artiesten en bands. Hier kunnen verschillende coaches ondergebracht worden die elk een aantal bands of artiesten voor hun rekening neem om periodiek gesprekken mee te hebben. Daarnaast zou het goed zijn om (al dan niet vanuit dit bedrijf) in kaart te brengen waar mensen bezig zijn met muziek, op welke manier en te onderzoeken of er samengewerkt kan worden met de CNV Kunstenbond, Speakers Union en andere organisaties die bezig zijn met de belangen van (christelijke) artiesten en bands. Met samenwerking kan het meest bereikt worden.

Ecovata en andere betrokken partijen wil ik de volgende aanbevelingen doen vanuit het onderzoek dat ik verricht heb:

Coaching Persoonlijke ontwikkeling en podiumpresentatie hadden de hoogste score als aandachtsgebieden bij begeleiding. De begeleidingsvorm coaching past hier heel goed bij. Deze vorm zou dan ook het beste gebruikt kunnen worden bij de begeleiding. Er moet wel rekening gehouden worden met het feit dat elke muzikant een eigen visie heeft op begeleiding en voor elke muzikant begeleiding weer anders is. Het voordeel van coaching is ook dat het heel algemeen is en dat er verschillende gebieden van begeleiding bij inbegrepen kunnen worden. Het is goed om hierin ook een stuk van geestelijke begeleiding en mentoraat mee te nemen, omdat in die vormen van begeleiding meer aandacht wordt geschonken aan de (geestelijke) weg met God.

Praktisch en geestelijk De meeste deelnemers achten het belangrijk dat de geestelijk begeleider (geestelijke coach) niet alleen aandacht moet geven aan het geestelijk welzijn van de artiest of band. Hij moet ook inzicht hebben in de praktische kanten van het leven van een artiest of band.

Doelgroep Het merendeel van de deelnemers maakt het niet uit voor wie ze optreden. Men lijkt niet na te denken over de doelgroep, maar wel de boodschap. Een boodschap overdragen veronderstelt dat je rekening houdt met de ontvanger. Ik stel voor om hier ook op aan te sturen bij begeleiding.

Onderscheid Bij begeleiding van christelijke artiesten en bands, moet er dus onderscheid gemaakt worden tussen muzikanten die hun muzikaal talent vooral binnen de kerk in de praktijk brengen, muzikanten die dat in de kerk én buiten de kerk doen en muzikanten die alleen buiten de kerk optreden.

Kerk Er moet in de toekomst door kerken meer aandacht gegeven wordt aan de artiesten in de kerk, bijvoorbeeld door meer budget vrij te maken voor muziekteams

Kwaliteit Vanuit een aantal muzikanten wordt de wens uitgesproken dat er wel meer originaliteit mag komen onder christenmuzikanten, vooral de liedjesmakers. Er komen teveel liedjes van lage kwaliteit langs bij een christelijk radiostation.

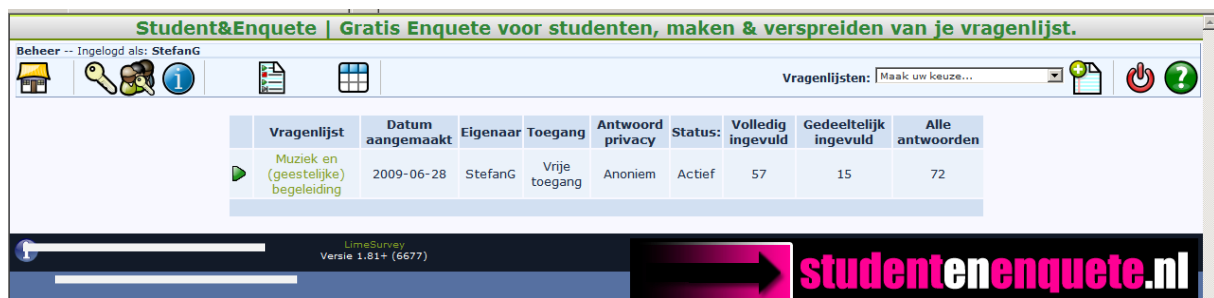
Bijlage

Werkwijze enquête

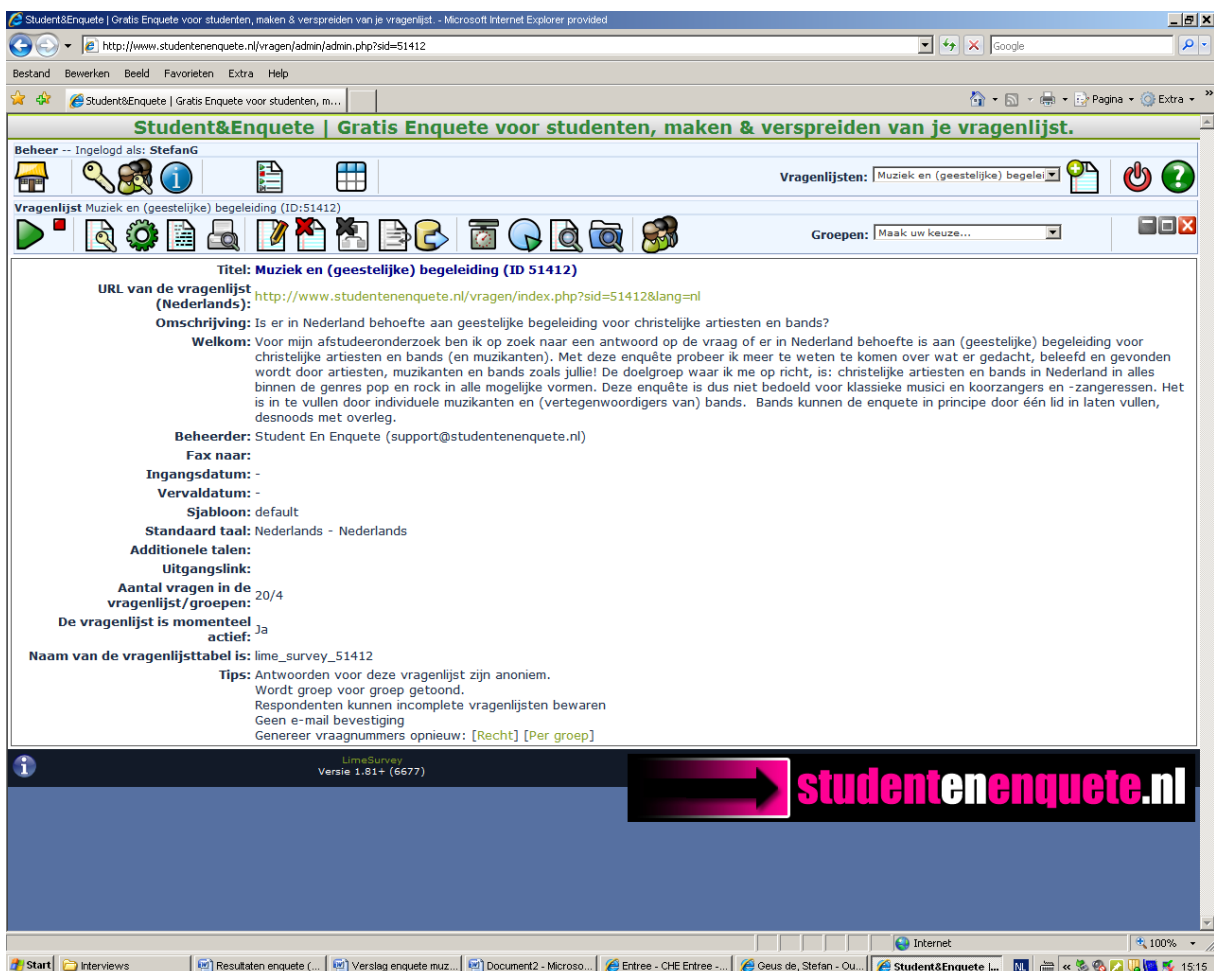
Voor de (digitale) enquête heb ik gebruik gemaakt van de website www.studentenenquete.nl. Dit bleek een goed middel te zijn om de enquêtevragen aan de deelnemers voor te leggen. Het is niet alleen effectiever dan een mondeling of schriftelijke enquête, want het is qua vormgeving en lay-out redelijk aantrekkelijk om het in te vullen. Daarnaast nam het voor de deelnemers niet heel veel tijd in beslag, waardoor de drempel het daadwerkelijk in te vullen ook kleiner was.

Enkele screenshots van de enquête:

Plek waar ik enquête kan opstarten

Beginscherm met belangrijke gegevens

De vragenlijst zoals de deelnemers die ingevuld hebben (een deel)

Gegevensinvoer	
Muziek en (geestelijke) begeleiding	
Is er in Nederland behoefte aan geestelijke begeleiding voor christelijke artiesten en bands?	
Algemeen	
A1	*Geslacht Selecteer..
A2	*Leeftijd
A3	Waar herken je jezelf het meest in? ☐ Singer-songwriter, met als naam: ☐ Solo-artiest, met als naam: ☐ Muzikant in band, met als naam: ☐ Zanger van band, met als naam: ☐ Zanger en muzikant van band, met als naam:
A4	Welk(e) instrument(en) bespeel je? ☐ Zang ☐ Elektrische gitaar ☐ Akoestische gitaar ☐ Basgitaar ☐ Drums ☐ Violoncello ☐ Piano/keyboard ☐ Blaasinstrument ☐ Synthesizer
A5	Vanaf welk jaar ben je gaan optreden?
A7	Ben je binnen of buiten de kerk als artiest of band begonnen? ☐ Binnen ☐ Buiten
A8	Ga je naar een kerk? Zo ja, welke stroming? Selecteer.. Opmerking:
Verdieping	
B1	Heb je een specifiek doel met je muziek? Selecteer..
B2	Zo ja, welk doel?
B3	Wat is je / jullie publiek? ☐ Kerkelijk publiek (spelen grotendeels in kerken) ☐ Christenen en rand-kerkelijken (spelen grotendeels op christelijke festivals en evenementen) ☐ Iedereen die het maar wil horen (spelen grotendeels voor niet-christenen en gemengd publiek) ☐ (Nog) geen publiek
Stellingen	
C1	Een christelijke band haalt genoeg geestelijke ondersteuning uit eigen vriendenkring Selecteer.. Opmerking:
C2	De kwaliteit van muziek is belangrijker dan de boodschap Selecteer.. Opmerking:
C3	De kerk/gemeente heeft een belangrijk rol gespeeld in het ontwikkelen/stimuleren van mijn liefde voor muziek Selecteer.. Opmerking:
C4	De kerk/gemeente heeft een belangrijke rol gespeeld in het ontwikkelen/stimuleren van mijn talenten Selecteer.. Opmerking:
C5	De taak/uitoefening/beroep van het muzikant zijn in de vorm waarin ik het nu doe, vraagt om (geestelijke) begeleiding Selecteer.. Opmerking:
C6	Een geestelijk begeleider (coach, mentor, supervisor etc.) moet iets afweten van de geestelijke én praktische kanten van het muzikant-zijn Selecteer.. Opmerking:
C7	Ik kom te weinig toe aan het schrijven van liedjes door alle zaken eromheen (bijv. promotie, e-mails beantwoorden, optredens boeken, baan ernaast etc.) Selecteer.. Opmerking:

Vragenlijst enquête

Algemeen

1. Geslacht
2. Leeftijd
3. Waar herken je je zelf het meest in?
4. Welk(e) instrument(en) bespeel je?
5. Vanaf welk jaar ben je gaan optreden?
6. Ben je binnen of buiten de kerk als artiest of band begonnen?
7. Ga je naar een kerk, zo ja, welke stroming?

Verdieping

8. Heb je een specifiek doel met je muziek? Zo ja, welk doel?
9. Wat is je / jullie publiek?

Stellingen

10. Een christelijke band haalt genoeg geestelijke ondersteuning uit eigen vriendenkring
11. De kwaliteit van muziek is belangrijker dan de boodschap
12. De kerk/gemeente heeft een belangrijke rol gespeeld in het ontwikkelen/stimuleren van mijn talenten
13. De taak/uitoefening/beroep van het muzikant zijn in de vorm waarin ik het nu doe, vraagt om (geestelijke) begeleiding
14. Een geestelijk begeleider (coach, mentor, supervisor etc.) moet iets afweten van de geestelijke én praktische kanten van het muzikant-zijn
15. Ik kom te weinig toe aan het schrijven van liedjes door alle zaken eromheen (bijv. promotie, e-mails beantwoorden, optredens boeken, baan ernaast etc.)

Begeleiding toegespitst

16. Geef aan in hoeverre jij of je band begeleiding zou kunnen gebruiken op het gebied van:

- Theologische onderbouwing
- Toerusting op het gebied van aanbidding
- Visie-ontwikkeling (bijv. kunst, evangelisatie, etc.)
- Geldzaken
- De zaal toespreken (wat zeg ik wel en wat niet?)
- Podiumpresentatie
- Omgaan met veel (positieve of negatieve) aandacht
- Persoonlijke ontwikkeling (e.v.t. als muzikant/zanger)

17. Welke vorm van begeleiding spreekt je het meest aan?

- Mentoring
- Coaching (stimuleren van groei)
- Ontmoetingsdag voor (christelijke) artiesten en bands
- Klankbord, iemand die goede feedback op muziek kan geven
- Supervisie (van elkaar leren aan de hand van persoonlijke vragen uit de praktijk)
- Intervisie (van elkaar leren aan de hand van persoonlijke ervaringen uit de praktijk)
- Gesprekken met een ervaren muzikant in een neutrale setting

18. Wat wil je verder nog kwijt over dit onderwerp?

Werkwijze interviews

De 21 interviews die ik in de periode van 9 april tot 2 september 2009 heb gehouden, vormen een wezenlijk bestanddeel van mijn onderzoek naar (geestelijke) begeleiding onder christelijke artiesten in Nederland. Het zijn 15 interviews met artiesten en 6 met mensen die op de een of andere manier met het onderwerp bezig zijn en er iets over kunnen vertellen. Een groot deel van de artiesten is aangesloten bij de christelijke uitgeverij Ecovata.

Het was niet moeilijk om in contact te komen met de artiesten en andere mensen die ik over dit onderwerp wilde spreken, omdat ik een groot deel van de adressen van Arjan heb gekregen in de vorm van een adressenlijst. Er waren ook artiesten die ik wilde spreken die niet op de adressenlijst stonden. Met hen heb ik contact gelegd door ze op hyves, een netwerksite, op te zoeken of via een managementbureau te vragen of ik een interview kan regelen met de betreffende artiest.

Doel

Het voornaamste doel van de interviews was om van de artiesten en deskundigen zelf te horen hoe ze over het onderwerp denken en om een antwoord te zoeken op de vraag of er behoefte is aan (geestelijke) begeleiding.

Verwerking

De interviews heb ik bewust niet vraag voor vraag verwerkt, omdat sommige vragen elkaar overlappen en een aantal vragen niet relevant zijn voor het onderzoek. Sommige vragen hadden namelijk de functie om het gesprek op gang te brengen en niet meteen met de deur in huis te vallen. Daarnaast vond ik het gewoon interessant om wat meer vragen te stellen. Ondanks dat hadden de meeste vragen wel raakvlak met het onderwerp. Hieronder zal ik de woorden samenvatten die me verder brengen naar de beantwoording van mijn hoofd en deelvragen, die ik bijna letterlijk als interviewvragen heb verwerkt. Zie de bijlage voor de volledige vragenlijst. Wat doe je zoal in het dagelijkse leven?

Vragenlijst interviews

Muziek algemeen

1. Wat zijn de mooie kanten van het muzikant zijn?
2. Wat zijn dingen waar je tegenaan loopt als muzikant? (waarom zou je er niet voor gekozen hebben?)
3. Hoe ga je om met de verwachtingen die artiesten, platenlabels, uitgeverijen en luisteraars van je hebben? (last, uitdaging, etc.)

Muziek en spiritualiteit

4. Welke plek vervult je geloof in God in de muziek die je maakt en produceert?
5. In hoeverre zie je je werk als muzikant als roeping?
6. Waartoe voel je je geroepen?
7. Reageer eens op de stelling: 'Christenen moeten met hun muziek altijd als doel hebben om te evangeliseren'. (subvraag)

Muziek en begeleiding (hoofdgedeelte)

8. Heb je wel eens begeleiding gehad in je muzikant zijn? (denk je dat ze daar behoefte aan is?)
9. Indien niet, heb je dat gemist?
10. Op welke gebieden (zou het nodig zijn)?

Muziek en kerk

11. Ben je bij een kerk aangesloten?
12. In hoeverre voel je je door de kerk gesteund in het werk dat je doet? Wat heeft daaraan bijgedragen of waarin zijn ze tekortgeschoten?
13. Wat voor plek zou de kerk moeten bieden voor muzikanten?

14. Wat voor begeleiding wordt er al aangeboden voor muzikanten?
15. Hoe zou die begeleiding vormgegeven kunnen worden?
16. Zijn er andere behoeften onder muzikanten waar volgens jou echt iets mee gedaan moet worden?
17. Welke persoon zou ik hier zeker nog over moeten spreken?

Verslag X-Noizz Battle of the Bands

Avond 1:

Via Jair Sagstrom heb ik de mogelijkheid gekregen om twee avonden van de Battle of the Bands mee te maken. Niet als bezoeker, maar achter de schermen mag ik meedraaien met het team van X-Noizz. De enige voorwaarde die Miranda en Jair gaven was dat ik tijdens de avonden niet mag interviewen en zomaar vragen of ik met ze mag bidden.

Toen ik aankwam bij Tivoli De Helling werd ik ontvangen door de stagemanager van Tivoli en werd ik naar Miranda gebracht, die samen met Remco aan het vergaderen was over de avond. Ik stelde me voor en nadat ik uitgelegd had met welk doel ik die avond aanwezig zou zijn, zei ze dat ik welkom was. Dat was een goede binnenkomer!

Jair had gezegd dat ik gewoon mee kon draaien met het team, dus dat deed ik. Na kennismaking ben ik naar de kleedkamer gegaan om kennis te maken met de bands die een voor een binnendruppelden. Dat waren de volgende bands: Edison Alva, Dazzled Prophets, Zentith of Abolition, Newsong en de Praisegirls.

Deze avond heb ik voor het eerst de kans gehad om met de hele bands te spreken en te kijken wat er gebeurt tijdens zo'n avond, welke behoeften er zijn en hoe ze met elkaar omgaan bijvoorbeeld. Vooraf en achteraf wisselde ik wat woorden met de bands Edison Alva en Dazzled Prophets. Met de andere bands heb ik ook wel wat gesproken, bijvoorbeeld met de zanger van Zenith of Abolition, die aangaf wel een keer wat verder te willen doorpraten over mijn afstudeerproject.

Volgens mij stelden ze het wel op prijs dat ik erbij was, dus dat geeft weer een mooi vooruitzien naar de volgende avond, waar ik hetzelfde als vanavond ga doen. Voor hen doe ik dit onderzoek, dus ik ga zeker kijken of het mogelijk is om hen, de individuele leden van de bands, een enquête op te sturen na het grootste gedeelte van de interviews, om te onderzoeken of mijn vermoeden waar is.

Avond 2:

Deze tweede avond had ik vanuit de ervaring van de vorige keer een beter beeld gevormd van wat mijn rol kon zijn tijdens de avond. Toen ik daar (iets later dan vorige keer) aankwam heb ik me dus eerst weer gemeld in de 'vergaderkamer', maar Miranda was al een inleiding aan het geven op de avond, dus ik heb me daar maar bijgevoegd. Achteraf gezien had ik misschien toch wat eerder moeten komen, omdat ik de bands er allemaal al waren en ik niet voorgesteld was. Dat is misschien een puntje voor de volgend keer (doorgeven aan Miranda).

Zo ben ik me voorzichtig aan toch gaan voorstellen aan de individuele leden van de alle band die aanwezig waren: The Medics, The Cosmic Carnaval, Leonard, Among This All en Ten opzichte van de vorige keer heb ik me meer over de hele avond verspreid voor kunnen stellen aan iedereen. Mijn nieuwe 'strategie' was om voordat een band ging spelen met ze in de kleedkamer te zijn en te observeren wat er gebeurde en hoe ze zich voorbereiden op hun optreden. Daarna probeerde ik zoveel mogelijk naar hun optreden te kijken, omdat ik het leuk vind, maar ook zodat ik er zelf ook nog een reactie op kan geven achteraf.

De vraag die ik dan vaak aan hen stelde, is: zijn jullie tevreden over het resultaat? Wat had je beter willen doen? Hoe nu verder? (de laatste niet zozeer trouwens, maar ik laat 'm toch staan). Volgens mij stelden ze dat wel op prijs, wat ik merkte aan hun openheid en bereidheid om te praten. Met sommigen praten ik vlak voor het concert nog even op het 'loading dock', met als hoofddoel om ze op hun gemak te stellen eigenlijk, dus ik hoop dat het geholpen heeft. Er gewoon voor ze zijn, en als ze niet wilden praten, dan hoefde dat natuurlijk ook niet.

De grote vraag voor mijn afstudeerproject is: wat heeft het me opgeleverd? Wat heb ik nu in handen? Qua behoeftes heb ik weinig kunnen peilen, want het was niet de bedoeling dat ik dat soort (diepe) gesprekken met ze ging voeren, maar hier en daar heb ik wel wat kunnen uitleggen over mijn afstudeerproject en sommigen waren daar erg nieuwsgierig naar, de meesten eigenlijk wel. Maar ik hoop dat ik hiermee vooral contacten heb kunnen leggen en makkelijker met ze in contact kan komen als ik een enquête wil afnemen bij ze. Waarschijnlijk zullen ze nu eerder meewerken dan als ik er niet naartoe geweest was.

Eigenlijk heb ik tijdens deze avonden ook niet erg gemerkt dat ze nou echt op zoek zijn naar gebed of diepe gesprekken. Sommige bands bidden zelf van tevoren al samen om God om hulp te vragen en, God de eer te geven voor wat ze mogen doen. Misschien zouden ze er wel gebruik van maken als het er was, maar dat is weer een mooie vraag voor de enquête denk ik.

Geraadpleegde literatuur

De volgende literatuur heb ik geraadpleegd:

- Bouwman, K., Bras, K., *Werken met spiritualiteit* (Baarn: Ten Have, 2001)
- Crasborn, J., Buis, E., *Hoe boek voor de coach* (Zaltbommel: Thema; 2008)
- Hendriksen, J., *Intervisie bij werkproblemen, Procesmatig en taakgericht problemen oplossen* (Baarn: Uitgeverij H. Nelissen; 1998)
- Heitink, G., *Gids voor het pastoraat* (Kampen: Uitgeverij Kok; 1993)
- Meulen van der, H.C., *Handboek pastoraat in de christelijke gemeente*, (Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum; 1999)
- Noland, R., *The heart of the artist* (Michigan: Grand Rapids, 1999)
- Peacock, C., *At the crossroads* (Nashville: Broadman and Holman Publishers; 1999)
- Regouin, Willemine, *Supervisie: Gids voor supervisanten* (Assen: Van Gorcum; 2007)
- Stanley, P., Clinton, R., *Iedereen een mentor* (Driebergen: Navigator Boeken; 2003)
- Turner, S., *Stel je voor...* (Amsterdam: Ark Boeken, 2004)